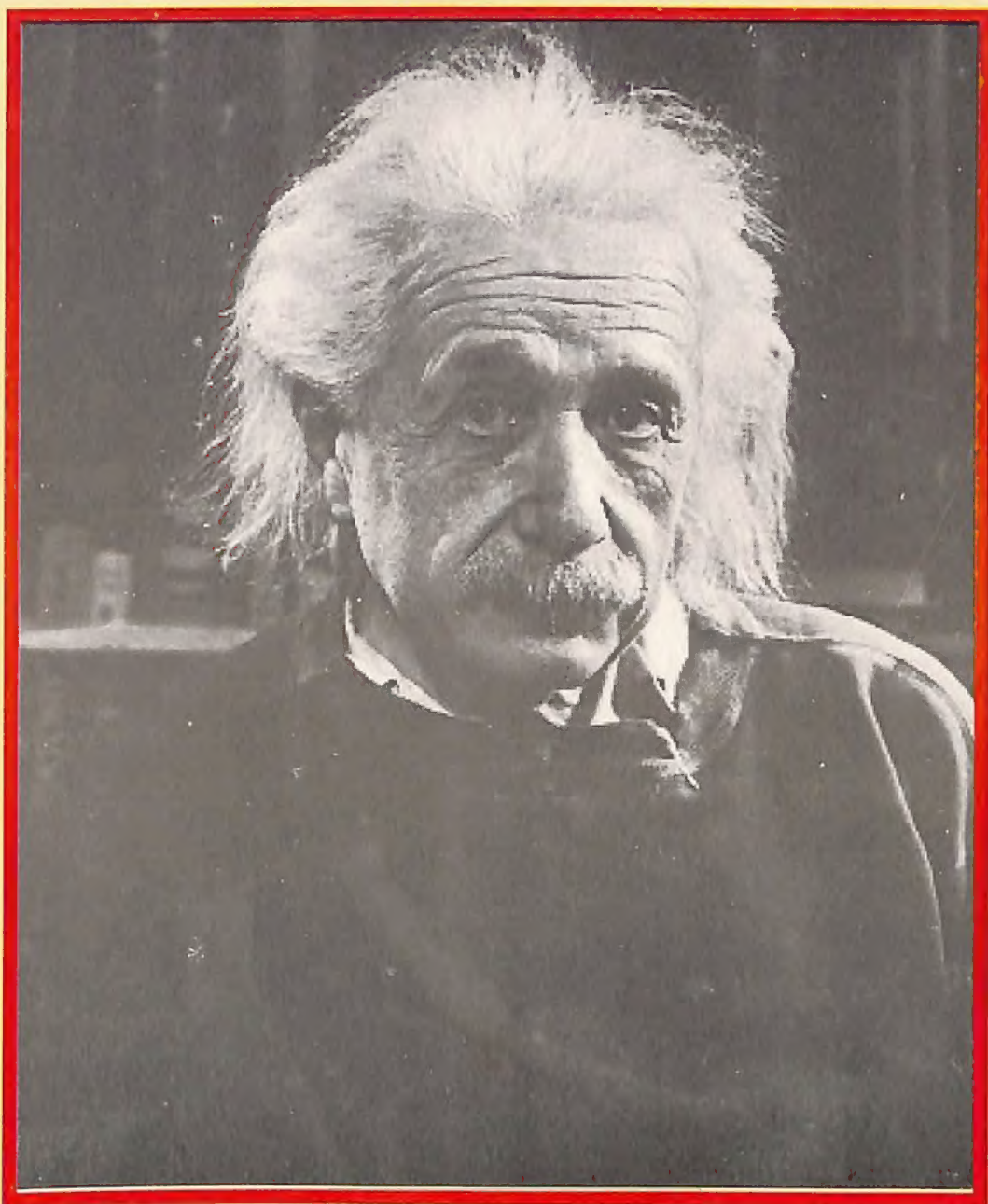

ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ
(1879-1955)

10/-

ਇਜਾਜ਼ਤ Permission

ਮੈਂ ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ, ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ ਡੋਡ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ) ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀ.ਡੀ.ਐੱਫ. ਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਡੀ.ਐੱਫ. ਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਨ।

I Hem Raj Steno, owner and publisher of Tarksheel, hereby grant permission to Stalinjit Singh (V.P.O. Doad, Distt. Faridkot) to upload online all issues of Tarksheel in PDF format. This permission is only for uploading issues online in PDF format. The copyright and all other rights for Tarksheel's content remains with Tarksheel Society Punjab (Regd).

ਦਸਤਖਤ - Signature

ਪਤਾ - Address : Tarksheel Bhawan

Tarksheel Chowk, Sanghera Bypass

BARNALA-148101 (Punjab)

ਮਿਤੀ - Date : 14/10/2022

ਨਵੀਂ ਆਗੂ ਟੀਮ

ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ -

ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ
0164-2768277
98726-48277

ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ
01679-232122
98147-32122

ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨ
93162-15172

ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਅਵਤਾਰ ਗੋਦਾਰਾ
98552-05818

ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ -

ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ
0183-2534417

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਬਲਵੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ
0172-284300
98153-17028

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ
01024-228939

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ
01821-261338
94174-27538

ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਮਸ਼ਵਰਾ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ:

ਰਜਿੰਦਰ ਭੌਂਡੜ
01679-274620
98728-74620

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ

1	ਸੰਪਾਦਕੀ	2
2	ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਿਛਾਹ ਖਿੱਚੂ ਮਨੋਤਾਂ	3
3	ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਢ	6
4	ਬੀ.ਟੀ. ਦਾ ਬੁਖਾਰ	10
5	ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ	13
6	ਪੰ. ਤੇ ਹ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ 13 ਨੰ. ਕਮਰਾ	15
7	ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ	16
8	ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ	18
9	ਖੋਜ ਖ਼ਬਰ	19
10	ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ	20
11	21ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ	22
12	ਇਜਲਾਸ ਰਿਪੋਰਟ	24
13	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੌਨਾ	26
14	ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ	27
15	ਫੀਰਾ ਦਾ ਧਰਨਾ	29
16	ਸੁਖਾਵੇਂ ਸਿਵੇ	31
17	ਸਰਗਰਮੀਆਂ	33
18	ਚਾਦਰ ਦੇ ਤੁਪਕੇ	40
19	ਰੁਦਰਾਸ਼	41
20	ਜੀਵਨੀ	43
21	ਭਾਰਤੀ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚਲਾ ਰੱਬ	45
22	ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ	49
23	ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ	

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬੋਲੀਆਂ

* ਅਮਰਜੀਤ ਆਸਾ ਬੁੱਟਰ

ਭੂਆ ਸਾਡੀ ਚਾਨਣਵਾਦੀ, ਫੁੱਫੜ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ।
ਭੂਆ ਪੜ੍ਹਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਫੁੱਫੜ ਵੇਖੇ ਰਾਸ਼ੀ।
ਧੋਹ ਲੈਂਦੀ ਅਖਬਾਰ ਉਸ ਤੋਂ, ਜਾਂਦੀ ਆ ਸਮਝਾਈ।
ਉੱਠ ਖੜ੍ਹ ਮਾਹੀਆ ਵੇ - ਜਾਗੋ ਕਦੇ ਦੀ ਆਈ॥
ਸੁੱਤਿਆ ਮਾਹੀਆ ਵੇ...

ਪਹਿਲਾਂ ਗਈ ਕਰਤਾਰੇ ਚੇਲੇ ਕੋਲ, ਫੇਰ ਗਈ ਮੁਖਤਿਆਰੇ।
ਦਰਾਣੀ-ਜਠਾਣੀ ਔਝੜ ਪਈਆਂ, ਆਖਣ ਮੰਤਰ ਮਾਰੇ।
ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗੂ ਵਸਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ, ਖਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਖਾਰ,
ਚਵਾਤੀ ਚੇਲੇ ਦੀ, ਭਾਬੜ ਬਣਗੀ ਧਾਰ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗ ਬਣੇ ਫੇਰ ਇੱਛਾ ਰੱਖੋ

ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ):

ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੋਵਾਲੀ
ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ
ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਰੜ
ਵਿਜੇ ਬੰਬੋਲੀ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (ਆਨਰੇਰੀ):

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ
01821-261330, 271438

ਚੰਦਾ

ਲਾਈਡ : 500 ਰੁਪਏ
ਸਾਲਾਨਾ : 50 ਰੁਪਏ
ਵਿਦੇਸ਼: 6 ਪੌਂਡ ਜਾਂ 10 ਡਾਲਰ
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾਈਡ : 2500 ਰੁਪਏ

ਚੰਦੇ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਚੈਕ ਜਾਂ
ਡਰਾਫਟ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ
(ਰਜਿ.) ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੰਪਰਕ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੰਦੇ ਭੇਜਣ ਲਈ:
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੈਕ, ਸੰਘੜਾ ਬਾਈਪਾਸ
ਬਰਨਾਲਾ (ਪੰਜਾਬ) 148101
ਫੋਨ : 01679-241466

tspmagazine@yahoo.com

ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ
ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਲੋਂ ਰਾਜ
ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ
ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ, ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਅਵਤਾਰ ਐਸ ਗੋਦਾਰਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਅੱਪ੍ਰ
ਆਰਟ ਪ੍ਰੈਸ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਵਾ ਕੇ,
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਚਹਿਰੀਆਂ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ
ਕੀਤਾ।

ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਨ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 2005 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬਿਉਰੀ
ਆਫ ਰੇਲੇਟਿਵਿਟੀ ਖੋਜ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਈਨ
ਸਟਾਈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਵੱਡੇ ਖੋਜ ਪੱਤਰ 1905 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ 14
ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ 6 ਨਵੰਬਰ 1919 ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੱਭਤ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਛਾਈ ਰਹੀ।

ਇਹ ਇਸਾਕ ਨਿਊਟਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਗੁਰੂਤਾ ਦੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ
ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਠੋਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ
ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਪਰ ਵੀ ਗੁਰੂਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ
ਵੱਡੇ ਅਕਾਰੀ ਪਿੰਡ ਕੋਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ 'ਚ ਝੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।
ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ
ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਏਨਾ ਸੂਖਮ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਉਪਲਬਧ ਉਪਕਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

1801 ਵਿਚ ਜੌਹਨ ਵਾਨ ਸਾਲਡਨਰ ਨੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਣਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਮੰਨ ਕੇ ਕੁਝ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰੀ
ਪਿੰਡ ਕੋਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਵਿਗੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਦਾ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ
ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਦੇ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸ ਅਸਰ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਪੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਅਦ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਨੇ ਸਪੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਆਮ
ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ
ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਮੁਆਮਲੇ
ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਸਾਲਡਨਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਸੰਨ 1911
ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ
ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ
ਸੂਰਜ ਕੋਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਤਾਰੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ। 1912
ਵਿਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਮਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਲਈ
ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਪਰੰਤੂ ਮੌਸਮ ਦੇ ਅੜਿੱਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੰਨ
1915 ਵਿਚ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਿਣਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ
ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ। ਸਪੇਸ਼ਤਾ ਦਾ
ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਗੋਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ।
ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਕੈਥਰਿਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਆਰਥਰ ਸਟੈਨਲੇ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਰਾ
ਵਿਗਿਆਨੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਏਨੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੰਡਨ ਦੀ ਰਾਇਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੁਹਰੇ 6
ਨਵੰਬਰ 1919 ਨੂੰ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੇ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਮੁਹਰੇ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ
ਦੇ ਤੱਥ ਰੱਖ ਗਏ। ਕਈ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ
ਸਦੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਨ ਵਾਲਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਤਸਵੀਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਿਛਾਂਹਖਿੱਚੀ ਮਨੌਤਾਂ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਮੋਗਾ

ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬੀ. ਏ. ਐਸ. (ਆਯੁਰਵੇਦ) ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੇਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਆਦਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦਾ ਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਚਿਕਿਤਸਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੂੰ 'ਵਿਗਿਆਨ' ਅਤੇ 'ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ, ਨਿਰਾਧਾਰ, ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ : ਇਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਆਤਮਾ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਪੁਨਰਜਨਮ, ਮੁਕਤੀ, ਸਰਾਪ, ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਜੋਤਿਸ਼, ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚਮਤਕਾਰ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਭੂਨੀਆਂ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਗਲਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਦਿਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੁੱਖੀ, ਇੱਛਾ, ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਘੁਮੰਡ, ਨਫਰਤ, ਚਿੰਤਾ ਆਦਿ ਸਭ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦਿਲ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਬਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭੁੱਖੀ, ਸੁਭਾਅ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਿਲ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕਾਰਜ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਨੂੰ (ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ) ਘੁੰਮਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਿਥਿਆਵਿਸ਼ਵਾਸੀ : ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸਾਡੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਥਿਆਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਸਤਰ : ਆਯੁਰਵੇਦ, ਜੋਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕੇਵਲ 'ਮਨੋਵਿਨੋਦ' ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ 'ਵੈਦਕਸ਼ਾਸਤਰ', 'ਜੋਤਿਸ਼-ਸ਼ਾਸਤਰ' ਤੇ 'ਮੰਤਰ ਸ਼ਾਸਤਰ' (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ) ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ 'ਮਣੀਆਂ' ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਰਤਨ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪ, ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ, ਖੁਸ਼ੀ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੰਗਲਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਤਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਗ ਉਤਪਨ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਗ੍ਰਹਿ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਤਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਮੈਟਲ ਅਤੇ ਪੱਥਰ 'ਗ੍ਰਹਿਆਂ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਤੇ ਅਸਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦਕਿਅਾਨੁਸ਼ੀ ਵਿਚਾਰ : ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ, ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਕਿਸਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਖੇ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇਕ ਬਿਸਤਰ 'ਤੇ ਸੋਣਾ ਅਤੇ ਇਕੋ ਥਾਂ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੋ ਔਰਤ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ, ਹੱਸਣ, ਸੋਚਣ, ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਧੀ ਨਾਲ ਵੀ ਇਕੱਲੇ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਕਤਵਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਿਸ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ? ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਾਚਾਰੀ ਨੂੰ 'ਨਹੀਂ' ਕੀਤਾ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਪੁੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ : ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਇਹ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਆਚਰਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਕਿਸੇ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਆਚਰਨਹੀਣ ਹਨ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚੰਗੇ ਆਚਰਨ' ਲਈ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਵਰਗ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ-ਧਰਮ (ਵੇਦ ਆਦਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨੇ) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਰਕ ਆਦਿ ਲਈ ਅਧਰਮ ਬਾਰੇ (ਵੇਦ ਆਦਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ) ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਰਮ ਨਿੰਦਣ ਯੋਗ ਕੰਮ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀੜੇ-ਮੱਕੜਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ : ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪਰਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਕੇ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਧਨ) ਮੰਨੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਆਪਤੋਪਦੇਸ਼' ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਆਪਤ' ਪੁਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਹੇ ਵਚਨ 'ਆਪਤੋਪਦੇਸ਼' ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਅਖੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ, ਤਿੰਨਾ ਕਾਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਿਸਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਜਾਂ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਸਤਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਨਫਰਤ ਆਦਿ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਜਿਹੜੇ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ ਆਦਿ ਹਨ, ਉਹ 'ਆਪਤ' ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਆਪਤੋਪਦੇਸ਼' ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਇਹੀ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਏਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ 'ਫਲਾਣੇ' ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਾਂ 'ਫਲਾਣੇ' ਵੱਲੋਂ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ 'ਸਿੱਧ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭੂਤ-ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਕਿਸੇ ਕੰਪ ਜਾਂ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਯੋਗੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਯੋਗਿਕ ਬਲ ਨਾਲ ਸਮਾਧੀ ਲਾਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਭ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਰੋਗਾਂ ਬਾਰੇ : ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਗ ਗ੍ਰਹਿ (ਭੂਤ ਵਿਦਿਆ) ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ, ਗੁਜਰ ਚੁੱਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਭੂਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਲੀ, ਉਪਹਾਰ, ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ 'ਪ੍ਰਭਾਵਜਨਕ ਰੋਗ' ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਰੋਗ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਰਾਪ ਕਾਰਨ (ਜਾਂ ਮੰਤਰਾਂ) ਨਾਲ ਉਤਪਨ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋਤਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ : ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ 'ਦੈਵ-ਵੈਪਾਸ਼ਰਯ' ਚਿਕਿਤਸਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੰਤਰ, ਮਨੀ ਮੰਗਲ, ਬਲੀ, ਹਵਨ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਦੇਵ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਸਭ ਰੋਗ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਤ-ਭੇਦ : ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਿਲ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਚਾਰੀਆ ਭੇਲ ਨੇ ਮਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿਮਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ : 'ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਉਂਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।' ਸੋ ਸਿਰ (ਅਰਥਾਤ ਦਿਮਾਗ) ਅਤੇ ਛਾਤੀ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੇਦ (ਡਾਕਟਰ) ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਿਨਾਂ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨਾਲ ਓਤ-ਪੋਤ ਹੋਈ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਕਾਰਣ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਜੋਕੇ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਢ

ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਗੁਪਤਾ

ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਢ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਅੰਦਰ ਬੁੱਝਿਆ। ਇਹ ਦੌਰ ਯੂਰਪੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬੇਹੱਦ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਤੇ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਭਰਿਆ ਦੌਰ ਸੀ। ਜਾਗੀਰੂ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਮੁਲਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੱਧ ਯੁਗੀ ਦੌਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਭਾਰੀ ਅੰਤਰੀਵ-ਮੰਥਨ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬੰਨ੍ਹਣ 'ਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦਾ ਦੌਰ ਅਰਸ਼ਤੂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਾਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਮੱਧ-ਯੁਗੀ ਪਾਦਰੀ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ 'ਤਰਕ' ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪੱਛਤਾਉ-ਦਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹੀ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਦਰੀ ਸੰਸਥਾ ਅਜੇ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਸੰਦੇਹ ਪੂਰਨ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਜੋਖਮ 'ਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਥਾਪਿਤ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਜ਼ਾ-ਮੌਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥਰਦਸਤ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੱਧਯੁਗੀ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਤੇ ਛਪਾਈ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਗਾਰਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵਾਢਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਰਨ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਪੁਨਰਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਿਆ ਜੋ ਕਿ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਰਿਹਾ।

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਸਨੇ ਮੋੜਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ 300 ਸਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ : ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਦੌਰ ਪੁਨਰਜਾਗਰਤੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਲ (1440-1540) ਮਹਾਨ ਖੋਜੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਸਾਰ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਲੱਭੇ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਕਾਲ (1540-1650) 'ਚ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਨਿਰੀਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਰਖ-ਪੜਤਾਲ ਵਿਧੀ ਉਭਰੀ। ਕਾਪਰਨਿਕਸ ਨੇ ਬਲੇਰੀ ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੀਜਾ ਕਾਲ (1650-1690) ਨਿਊਟਨ, ਹਾਈਜਨ (1629-1645) ਤੇ ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਸਰਲ ਨਿਯਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰੀਵ ਜੋੜਕ ਕੜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਈ। ਇਹਨਾਂ ਮੋਢੀ ਅਗਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖੋਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਏ।

ਲੀਓਨਾਰਡੋ-ਦਾ-ਵਿੰਚੀ (1452-1579) ਨੂੰ ਪੁਨਰਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਢਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਮਹਾਨਤਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ, ਬੁੱਤਸਾਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸੀ। ਉਹ ਖੋਜ, ਸੰਦੇਹ ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪੁਨਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਲੀਓਨਾਰਡੋ ਨੇ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਪਾਰਖੂ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਪੂਰਨ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੀਓਨਾਰਡੋ ਜੋ ਕੁਝ ਇਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਪਾਰ ਝਾਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰੀ (anatomical) ਖਾਕੇ ਚਿਤਰੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ, ਐਕਸਰੇ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਰਸ਼ਕ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਲੀਓਨਾਰਡੋ ਦੀ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕ

ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੜੀਬੱਧ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਤੀ ਵਿਗਿਆਨ (Dynamics) ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਵਿਗਿਆਨ (Statics) ਸੰਬੰਧੀ ਡੂੰਘੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗਤੀ ਦੀ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਅਤੇ ਗਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਲ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਗੈਲੀਲੀਓ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਵ-ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਲੱਭਤ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਆਰਕੀਮੀਡੀਜ਼ ਦੇ ਦ੍ਰਵ-ਉਢਾਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਵਾਂ ਦੇ ਤੰਗ-ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਵਹਾਓ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਦ੍ਰਵ-ਗਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ, ਲੀਓਨਾਰਡੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਆਕਾਸ਼ੀ ਮਸ਼ੀਨ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਥਰਾਟਾਂ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਰੀਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਉਸਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਖਾਕੇ ਚਿਤਰੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਲਹੂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਨੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਪੁਨ ਦੌਰੇ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਆਭਾਸ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਲੀਅਮ ਹਾਰਵੇ ਨੇ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ। ਲੀਓਨਾਰਡੋ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਉਸਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ।

ਪੁਨਰਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਮਹਾਨ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਪਰਨੀਕਸ (1473-1543) ਨਾਲ ਆਈ। ਉਸਨੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਾਲਮੀ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ। ਇਕੋ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਪਣੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਘੇਰੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਗ੍ਰਹਿ-ਪਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖਗੋਲੀ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਾਫੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸਭ ਅਜੇ ਪਾਦਰੀ ਵਰਗ ਲਈ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਚਰਚ ਨੇ ਕਾਪਰਨੀਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਾਰਡੀਆਨੋ ਬਰੂਨੋ, ਜਿਸਨੇ ਕਾਪਰਨੀਕਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ 1600 ਈ: 'ਚ ਕਾਢਰ ਕਹਿ ਕੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ ਸੌਰਮੰਡਲ ਦਾ ਇਹ ਨਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਰੁਝਾਣ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ-ਸੰਦੇਹ ਤੇ ਤਰਕ-ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਜੋਹਨ ਕੈਪਲਰ (1571-1630) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਟਾਈਕੋ ਬਰਾਹੇ (1452-1519) ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਿਤ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਕੈਪਲਰ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਘੱਧਕੇ ਸੌਰਮੰਡਲ ਦੇ ਕਾਪਰਨੀਕਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮਾਂ 'ਚ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕੀਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਅਕਰਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧੀ ਆਮ ਪਾਠਕ੍ਰਮ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੈਲੀਲੀਓ (1564-1642) ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਈਜਾਦ ਕੀਤੀ ਦੂਰਬੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚੰਨ ਨੂੰ ਤੇ ਦੂਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਖਿਆ ਤੇ ਕਾਪਰਨੀਕਸ ਸੌਰਮੰਡਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ 'ਸਥਾਨਿਕ ਗਤੀ' ਦਾ, 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਣ' ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਲ ਤੇ ਜੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਾ ਕੇ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਗਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਯਮ ਬਣਿਆ।

ਕਾਪਰਨੀਕਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਜੋਰ ਫੜ ਲਿਆ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਫਰੈਂਸਿਸ ਬੇਕਨ (1561-1626) ਨੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਣ-ਬੁਝਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਲਈ ਪੁਰਾਤਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ 'ਸਚਾਈਆਂ' ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੈਨੇ ਡੈਸਕਾਰਟੇ (1591-1650) ਨੇ ਵੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਯੰਤਰਿਕ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਪਾਸਕਲ (1623-1662) ਨੇ ਦ੍ਰਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਕ ਸਿਧਾਂਤ (Theory of Probability) ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਗਣਿਤ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਗਾਰਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਲੀਅਮ ਗਿਲਬਰਟ ਨੇ ਚੁੰਬਕਾਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ 1600 ਈ: 'ਚ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਚੁੰਬਕ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਉਹੋ ਹੀ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ' ਤੋਂ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਐਡਰੀਸ ਵੇਸੀਲੀਅਸ (1515-1564) ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਗੈਲਨ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜੋਧਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਦਾ ਸਹੀ ਖਾਕਾ ਉਲੀਕਿਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੋਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਿਲੀਅਮ ਹਾਰਵੇ (1578-1657) ਦੁਆਰਾ

ਖੂਨ ਦੌਰੇ ਦੀ ਖੋਜ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਚਿਕਿਤਸਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕਦਮੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਰਾਬਰਟ ਬਾਇਲ (1627-1691) ਦਵ-ਗਤੀ ਤੇ ਦਬਾਓ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਲ ਦਾ ਨਿਯਮ ($PV=K$) ਅੱਜ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1642 'ਚ ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਜਨਮ ਤਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਨਿਊਟਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਨ ਕੜੀ-ਜੋੜ ਕਰਨ 'ਚ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੰਡਤਾਊ ਬਣਤਰ ਦਾ ਖੋਖਲਾਪਣ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦੂਰਬੀਨ, ਖੁਰਦਬੀਨ, ਥਰਮਾਮੀਟਰ ਵਰਗੀਆਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਢਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਗਣਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਗਲਤ-ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ, ਨਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਆਇਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅੰਦਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਿਆ-ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਰਲ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਨ।

ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਕੜੀ-ਜੋੜ ਬਹੁਤ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਗਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਹੋ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਉਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਵੇਗ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਣਿਤਿਕ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਗਤੀ 'ਚ ਪਰੀਵਰਤਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ 'ਬਲ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਅਤੇ ਚੰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਾਨਿਕ ਗਤੀ, ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਦੇ ਗਤੀ ਮਾਰਗ, ਇਕ ਸੋਥ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦੀ, ਜਵਾਰ ਭਾਟੇ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚਲੀ ਗਤੀ ਦੀ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਇਕ ਮਾਅਰਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ। ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਅੰਦਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਲ, ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੀਮਾਣਾਂ ਨੂੰ ਗਣਿਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਾਖਾ calculus ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਜਿਹੜੀ ਅਤਿ ਸੂਖਮ (ਅਲਪ) ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ (ਖੋਜਾਂ) ਨੂੰ 1687 ਈ: 'ਚ 'ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਅੰਦਰ (ਜਿਸਨੂੰ Principia ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨਤਮ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲਿਖਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਨੇ 20 ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਜਾਕੇ ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਪੇਖ ਸੁਤੰਤਰ (Absolute) ਪੁਲਾੜ ਤੇ ਨਿਰਪੇਖ ਸਮੇਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਗਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਵੇਗਾਂ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵੇਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਇਹ ਸਾਪੇਖਿਕਤਾ (Relativity) ਦੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।

ਨਿਊਟਨ ਦੀ 1701 ਈ: 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਗਿਆਨ' (Opticks) ਵੀ ਉਨੀ ਹੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਨਿਊਟਨ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਖੜਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛੋਟੇ ਕਣਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹਾਈਜਨਜ਼ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਰੰਗਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

18 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢ 'ਚ ਨਿਊਟਨ ਜਦ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਅਧੀਨ ਸਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਅਰਸਤੂ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਲਈ ਸਥਾਨ ਮੁਹਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਦਕਿ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁਲਾੜ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਵਰਗੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਹੁਣ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਵਧੀਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਸੀ।

ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਤੀ ਦੌਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀ

1. ਲੀਓਨਾਰਡੋ-ਦਾ-ਵਿੰਸੀ	(1452-1579) - ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਬੁੱਤਸਾਜ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ
2. ਨਿਕੋਲਸ ਕਾਪਰਨੀਕਸ	(1473-1579) - ਸੂਰਜੀ ਕੇਂਦਰਕ ਸੌਰ ਮੰਡਲ
3. ਵਿਲੀਅਮ ਗਿਲਬਰਟ	(1540-1603) - ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਚੁੰਬਕੀ
4. ਹਾਈਕੋ ਬਰਾਹੇ	(1546-1601) - ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਿਸਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੇ ਕੈਪਲਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।
5. ਫਰੈਂਸਿਸ ਬੇਕਨ	(1561-1626) - ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਨਿਰੀਖਣ - ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ।
6. ਗੈਲੀਲੀਓ	(1564-1642) - ਜੜ੍ਹਤਾ, ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਗਤੀ, ਦੂਰਬੀਨ, ਥਰਮਾਮੀਟਰ।
7. ਜੋਹਨਸ ਕੈਪਲਰ	(1571-1630) - ਗ੍ਰਹਿ ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ
8. ਵਿਲੀਅਮ ਹਾਰਵੇ	(1578-1652) - ਖੂਨ ਦੌਰੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
9. ਥਾਮਸ ਹਾਬਸ	(1588-1679) - ਯੰਤਰਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਰਸ਼ਨ
10. ਰੋਨੇ ਡੈਸਕਾਰਟੀਜ	(1596-1650) - ਮਨ-ਸਰੀਰ ਦਵੈਤ, ਕੋਆਰਡੀਨੇਟ ਜਿਓਮੈਟਰੀ
11. ਬਲੇਅਜ਼ ਪਾਸਕਲ	(1623-1662) - ਸੰਭਾਵਿਕੀ ਸਿਧਾਂਤ
12. ਰਾਬਰਟ ਬਾਇਲ	(1627-1691) - ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਯੰਤਰਿਕ ਪੰਪ।
13. ਕਰਿਸਟੀਅਨ ਹਾਈਜਨ	(1629-1695) - ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਗਿਆਨ
14. ਆਈਜ਼ਕ ਨਿਊਟਨ	(1642-1727) - ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਨ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ, ਗੁਰੂਤਾਕਰਸ਼ਣ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਲ, ਗਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।

ਜੱਗ-ਬੀਤੀ

ਚੁੰਨੀ

ਜਸਕਰਨ ਲੰਡੇ

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹਰ ਮੋੜ ਤੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ। ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਆਂਢ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਭੈਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰ ਤੇ ਨਵੀਂ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਕੁੜੇ ਆਹ ਕੀਹਦੀ ਚੁੰਨੀ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਐਂ... ਆਪਦੀ ਤਾਂ ਲਗਦੀ ਨੀ।" "ਪਤਾ ਨੀ ਮਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਈ ਆਂ," ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਜਦ ਮਾਂ ਨੇ ਚੁੰਨੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਸਚਮੁੱਖ ਹੀ ਉਹ ਚੁੰਨੀ ਘਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਂ ਵਹਿਮਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਲੈ ਕੁੜੇ... ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕਣੀ ਕਰ ਗੀ ਕਾਰਾ... ਚੁੰਨੀ ਦਾ ਟੂਣਾ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਕੁੜੀ ਵੀ ਡਰ ਗਈ ਤੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮਾਂ ਉਹ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਬਾਬੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਟੂਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ।

"ਮਾਈ... ਕਿਸੇ ਨੇ ਟੂਣਾ ਤਾਂ ਭੇੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੰਨਿਆ ਦੇ ਚੁੰਨੀ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਤੇਰੀ ਨੂੰਹ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।"

ਬਾਬੇ ਨੇ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਟੂਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਦਾਨ ਦਕਸ਼ਣਾ ਲੈਕੇ ਮਾੜਾ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਨੇ ਘਰ ਆਕੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਹੋਰ ਡਰ ਗਈ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਚਲ ਗਈ ਪਰ ਵਜ੍ਹਾ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਮਾਂ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਟੂਣੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਈ ਬਾਬਿਆਂ ਕੋਲ ਗਈ ਪਰ ਸਭਨੇ ਡਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਆਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬਾਈ... ਸਾਡੀ ਚੁੰਨੀ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ, ਸਾਡੇ ਘਰੋਂ ਸੀ। ਡੀ. ਪਲੇਅਰ ਲਿਆਉਣ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਚੁੰਨੀ 'ਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਸੀ ਡੀ. ਤਾਂ ਮੇੜ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਚੁੰਨੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।" ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਚੁੰਨੀ ਚੱਕ ਲਿਆਈ। ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚੁੰਨੀ ਐ...।" "ਹਾਂ, ਚਾਚਾ ਜੀ, ਇਹੋ ਹੀ ਐ।"

"ਪੁੱਤ ਜੇ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁੰਨੀ ਲੈਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈਣੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ।" ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਭ ਪ੍ਰੇਮ

ਮੈਡੀਸਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨੌਬਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਸਾਰਸ ਵਾਲਡ : “ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਛੇੜ ਮਹਿਗੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕੀਟਾਨੂ, ਨਵੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਂਦਾ ਧਰਮ

ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮਗੁਰੂ ਕਿਸ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਉ, ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਗੌਰ (ਧਿਆਨ) ਕਰੀਏ।

ਅੱਜ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਵਧੀਆ ਭਵਿੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਤਕੜੀ ਦਖਲਾਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗਾਹਕ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਭੱਜਣ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਇਤਿਜਾਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ 'ਸਹੀ' ਅਰਥ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਬੱਚੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਣ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤਰਕ ਕੁਤਰਕ ਨਾ ਕਰਨ, ਇਸਦੇ ਲਈ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਹੁਏਆ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤ ਗੁਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਈ. ਮੇਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਮਾਤਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਂਦਰਨੁਮਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਹਥੇਲੀ ਉੱਤੇ ਉਠਾ ਲੈਣਾ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ।

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਸੰਖਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਪੌਰਾਣਿਕ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਮਾਇਆਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਸ਼ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤਾਂ ਹੀ, ਧਰਮਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਪਾਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਣ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਨਾਪਤੋਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਚੇ ਮਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੇਬ ਖਰਚ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਾਉ ਧੰਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੇ ਉਵੇਂ ਕਰੋ ਯਾਨੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਪਤੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਕਦਰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਦ ਪਤੀ ਦੇ ਹਰ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸਹਿੰਦੀ ਰਹੇ। ਮਰਦ ਦਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਅਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਹ ਕਾਮਯਾਬ ਚਾਲ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮਗੁਰੂ ਇਹ ਸਿਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਰਹੇ ਕਿ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਤਾਂ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਸਵਤੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਰਮ ਦਾ ਮਨਚਾਹਿਆ ਫਲ ਵੀ ਤਦੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਵਰਗਲਾਉਂਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਚੋਪਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਦ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਝੁਕਾਅ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਐਨੀ ਘਾਤਕ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਲੂ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹ ਮੰਨਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੁੰਮਾ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪੂਜਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ? ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੱਚੇ ਮੰਦਰਾਂ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਲਸਲਾ ਇਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਜਾਦੂ

ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਿਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਾਉਣਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਦੀ ਉਪਜ ਕਾਬੂ ਕਰਨੀ ਹੋਈ ਸਭ ਰੀਸ਼ਟ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਣ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜੰਬੰਧੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬੀਜ ਹੀ ਨਾ ਖਰੀਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ਵਹਿਮੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੀ. ਐਮ. ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਪਰਾਗ ਕਣਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਨ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸੀ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਫਲੈਮਿੰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ ਕੋਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਜੀ. ਐਮ. ਮੁਕਤ ਮੱਕੀ, ਸੋਇਆ, ਤੇਲਬੀਜ ਉਗਾਉਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੀ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ ਜੀ. ਐਮ. ਫਸਲਾਂ ਨੇ। ਪਰ ਸਮੀਕਰਨ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਤੇ ਸੋਧਾ ਨਹੀਂ। ਯੂਰਪੀਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਰੋਲਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਉਪਰ ਜੀ. ਐਮ. ਲੇਬਲ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਹ ਫਸਲਾਂ, ਖੁਰਾਕ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਵਿਕਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਜੀ. ਐਮ. ਫਸਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਹੈ। 2001 ਦੀ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ "ਛੋਟੇ ਤੇ ਗਰੀਬ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਾਇਉਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਇਕੋ ਇਕ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਹੁਣ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਉਥੇ ਬਾਇਉਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕਾਰਨਾਮਦ ਹੈ।" ਮੈਨਸੈਟ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ? ਤੱਥ ਕੁਝ ਉਲਟ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਐਕਸ਼ਨ ਏਡ ਨਾ ਦੀ ਨਾਮੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ:

- ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜੀ ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਰਾਕ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਖੁਰਾਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ)
- ਜੀ. ਐਮ. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਖੋਜ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਟ ਹੀ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ।
- ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਰੀਸਰਚ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖੋਜ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਖੇਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੀ. ਐਮ. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖੇਤੀ ਰਿਸਾਇਣਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੁਨਾਫਾ ਸੰਨ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਇਕ ਵਿਚ ਇੱਕੀ ਅਰਥ ਡਾਲਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।
- ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰਪ ਸਥਿਤ ਛੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਜੀ. ਐਮ. ਮਾਰਕਟ ਦਾ ਅੱਠਨਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਟ ਕਾਬੂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨੌਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਟ ਰਸਾਇਣਕ ਦੁਆਈਆਂ ਦੀ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੈ।

- ਇਹਨਾਂ ਛੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਕੁਲ ਖੋਜ ਦੇ ਚਰਵਜਾਂ ਫੀਸਦੀ ਪੈਟੇਂਟ ਹਨ।
- ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀ ਕੁਲ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਸਿਰਫ ਦਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਨ।

- ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਕੀ, ਸੋਇਆ, ਤੇਲਬੀਜ ਤੇ ਕਪਾਹ ਕੁਲ ਜੀ. ਐਮ. ਉਪਜ ਦਾ ਨਿਝਨਵੇਂ ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਉਪਜ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਮੀਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟ ਮੁਹੱਈਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਖੁਰਾਕ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟ ਰੋਲ ਸਕਣ ਦੇ ਸਪਰੱਥ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਨੋਲਾ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕੋਕੋਨਟ ਤੇਲ ਤੇ ਪਾਮ ਤੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

- ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਰਥ ਚਾਲੂ ਕਰੋੜ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਚਾਏ ਹੋਏ ਬੀਜ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਉਪਰ ਚਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਮੀ ਮਾਹਿਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀ. ਐਮ. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲੇਬਰ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਬੇਇਤਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਲਈ ਦੀਵਾਲਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਕੋਲ ਇਸ ਖਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਐਡਹਾਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਹਵਾਲੇ: ਡਾਊਟ ਅਰਥ ਸੰਤਰ 30, 2003,

ਦਸੰਬਰ 26, 2004, ਬਾਇਉ ਪਾਇਰੇਸੀ ਵੈਦਨਾ ਸਿਵਾ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ (ਵਿਕਰਮ ਸੂਦ)

ਹਾਊ ਦੀ ਟਰਮੀਨੇਟਰ ਟਰਮੀਨੇਟਸ - ਮਾਰਥਾ ਐਲ ਕਰਾਉਚ।

ਟੁਣਾ ਜਿਹੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਚੰਗਾ-ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੀ ਸਿਖਿਆ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਣਗੇ? ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਘੱਟ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਣ ਦੇ ਵਕਤ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ, ਵਰਤ, ਮੰਨਤ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਹੱਲਾ ਨਹੀਂ ਮਚਾਉਂਦਾ। ਧਰਮਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚਲ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਨੱਚਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਖੋਹਣ ਦਾ ਹੱਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ?

ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਗਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ? ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਵਿਗਿਆਨਕ, ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜਨੀਅਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ, ਸਮਝ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਜਾਗਣ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਡਾਲਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕ ਕੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣ ਗਈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਘਾਟ ਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਸਰਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਅਨੁਵਾਦ : ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰੌਤ)

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਫਾਰਮੈਲਟੀ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤਸਰ

ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਲਿਖੇ ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਭੱਜਿਆ-ਭੱਜਿਆ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਅੱਧਾ ਕੁ ਮਿੰਟ ਮੂੰਹ 'ਚ ਮਿਣ-ਮਿਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਏਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਹ ਸਕਿੰਟਾਂ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਕਿਉਂ ਨਾ ਏਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲਏ ਜਾਣ। ਜੋੜਾ-ਘਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਉਹ ਬੱਸ... ਜੀ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਦਿਲ 'ਚ ਉੱਤਰ ਗਏ, ਉਹ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਨਾਲੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ।"

"ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਬੜੀ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।" ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਨੇ ਬੜੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਓਹ ਬਜ਼ੁਰਗੋ, ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਫਾਰਮੈਲਟੀ ਸੀ," ਨੌਜਵਾਨ ਤਾਂ ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ ਪਰ ਬਚਨ ਸਿਹੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਫਾਰਮੈਲਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੀ ਕੁਲਝਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸੇਵਾ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲਾ

"ਪੁੱਤ! ਮੇਰੀ ਜੁੱਤੀ ਫੜਾਈਂ ਜਰਾ। ਜੁਆਕਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੁੱਟਤੀ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਰੋੜ੍ਹ ਚੁਭਣਗੇ।" ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਸਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ।

"ਏਹਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅੜਾਉਣੀ ਪਾਈ ਰੱਖਣੀ ਐ ਉਧਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ।" ਉਹ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਫੜਾਏ ਬਗੈਰ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਸਪੰਜ ਵਿਛਾਉਣ 'ਚ ਕੁਝ ਗਿਆ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ 13 ਨੰਬਰ ਕਮਰਾ

ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਤੇਰਾਂ ਨੰਬਰ ਕਮਰਾ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਰਾਂ (ਏ) ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ 'ਤੇ ਆਪੱਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਰਾਹੀਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤੇਰਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਰਾਂ (ਏ) ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਮਰੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਣਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਰਾਂ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰਾਂ ਸੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸੈਕਟਰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਸਥਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਤੇਰਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ 'ਤੇਰਾਂ' ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਤੇਰਾਂ' ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਖੈਰ ਨੰਬਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਨਵ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਮਾੜੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ, ਨਜ਼ੂਮੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਵੇਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੀ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਭਾਰੀ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਸੂਰ ਬਹੁਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਦੰਡੀਆਂ ਕੋਲ ਫਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਜੱਜ ਆਦਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਮਵਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ੂਮੀਆਂ ਦਾ ਤੋਰੀ-ਫੁਲਕਾ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਤਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਪੱਥਰਾਂ' ਵਾਲੀਆਂ 'ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਰਨਾਂ' ਅੰਗੂਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਖੰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਾਤਰਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ, ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਘੋਖ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਣ'। ਉਂਜ ਵੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਜਾਂ ਤਾਤਰਿਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਫ ਵੀ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜੋਤਸ਼ੀ ਜਾਂ ਤਾਤਰਿਕ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੇਸ ਹਾਰੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਕਰਮਾਂ ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਤਰਿਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੌਮ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਕੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਤੇਰਾਂ ਨੰਬਰ ਕਮਰਾ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਕੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸੰਕੇਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ੂਮੀ ਕਰਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੇਜੀਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੇ।

(ਸੰਪਾਦਕੀ ਨੋਟ - ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ)

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਹਿਰ ਜੱਜ ਕੋਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਾ ਲੱਭਦਾ ਦੇਖ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣੀ ਬੇਹਤਰ ਸਮਝੀ ਤੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਛੁੱਘਾਈ ਨਾਲ ਵਾਚਦਿਆਂ ਸਬੰਧਤ ਜੱਜ ਦੇ ਕਮਰੇ ਅੰਗਿਓ 12-ਏ ਦੀ ਲਟਕਦੀ ਤਖਤੀ ਹਟਵਾ ਕੇ 13 ਨੰਬਰ ਦੀ ਤਖਤੀ ਮੁੜ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

(ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ)

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ

ਆਸੂਤੋਸ਼ ਜਲਾਲਾਬਾਦ

ਘਟਨਾ ਜਨਵਰੀ 2005 ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਚੋਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਸਤੀ ਸ਼ੋਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਛਡਾ ਦਾ ਵਿਖਾਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਲਾਲਾਬਾਦ (ਪ) ਤੋਂ ਹਿਸਾਲ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ। ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਲੋਕ, ਨਾਗ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਹਿਰਾਂ ਘੱਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਾਗ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨੂੰ ਹੌੜਪਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਉਥੇ ਨਾਗ ਦੇਵਤੇ ਲਈ ਪੂਜਾ-ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ ਹੈ, ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲਾਲ-ਸੁਰਖ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੀ ਔਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਟਿੱਬੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਾਗ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗ ਦੇਵਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡੰਗਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਰੇਲਵੇ ਕਲੋਨੀ ਜਲਾਲਾਬਾਦ (ਪ) ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਖਖਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲੋਕ ਨਾਗ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕੇ ਕੁਝ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵੀ ਆਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾ ਕਰਮ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੋਸਤ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਣ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਰਜਿ: ਦੀ ਲੋਕਲ ਇਕਾਈ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਲੱਗਭਗ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਰੇਲਵੇ ਕਲੋਨੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ, ਕੁਝ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਾ ਫਨੀਅਰ ਕੋਥਰਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਠੰਡ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਇਕ ਸੱਪ ਸੀ। ਸੱਪ ਜੋ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਸੀ, ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਖ਼ਮੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੱਪ ਦੇ ਨਾ ਕੱਟਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਫੂਕ ਨਿਕਲ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉੱਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਜਹਿਰੀਲੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਪੇਰੇ ਨੇ ਛੱਡਣ ਹਿੱਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਇੱਥੇ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਲੋਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਚਾਲ ਤਹਿਤ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੁਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜਤਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਗੈਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁ: ਦੀ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚੇਲਿੰਜ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਆਖਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਪ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ (ਸ. ਹ. ਸਕੂਲ, ਸਵਾਹਵਾਲਾ) ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਗੈਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਪਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਦੱਸਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤੀ ਭੀੜ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਆ ਧਮਕੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੱਪ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੱਪ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਬੇਕਾਬੂ ਹਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਲਮਬੱਧ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਨਜਾਣ ਉਸਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਸੱਪ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ। ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖੁਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਅਨਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੇ ਸੱਪ ਨੂੰ

ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵੱਧ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੇੜੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਢਕਵੇਜ ਵੀ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ। ਲੋਕ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਸੱਪ ਹਰ ਵਾਰ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ' ਕੋਲ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜਨਵਰੀ 05 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਅਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਠੰਡ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ 10° ਸੀ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਿਹਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੱਪ ਇਕ ਠੰਡੇ ਖੂਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਤਾਪਮਾਨ ਘਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਪ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਸਿਥਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ੀਤ ਕਾਲੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸੱਪ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੱਪ ਸੈਕਟਕਾਲੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਜੇਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਖੌਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕ, ਪੀਰ, ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਜੀਵੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸ਼ੋਸਣ ਕਰਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਢਾਂਗ ਰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ

ਮਾ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲੇਆਣਾ

ਕਦੀਂ-ਕਦੀਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਨੋਰੋਗ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁੱਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਉੱਠਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਕੇਸ ਸਾਡੀ ਇਕਾਈ ਕਾਲਿਆਵਾਲੀ ਸ਼ਿਸ਼ਾ, ਵਿਚ ਹੋ ਆਇਆ। ਹੋਇਆ ਕੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਪਾਠਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜੋ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਜੋ ਮਾਨਸਾ ਲਾਗੇ ਸੀ ਉਥੇ ਦੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਰ ਕੁਝ ਖਾਂਦੀ ਤਾਂ ਝੱਟ ਉਲਟੀ ਜਾਂ ਬੱਤ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਸਾ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 6-7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਕਈ ਇਨਾ ਤਕ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਇਲਾਜ ਲਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਠੀ ਕਲਾ ਹੋਈ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਤੇਜਾਬ ਤੇ ਗੈਸ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਲਾ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੁਝ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਰਲ ਜਾਂ ਠੋਸ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 6-7 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅੱਧੀ ਰਿਹ ਗਈ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਠੋਸ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 6-7 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅੱਧੀ ਰਿਹ ਗਈ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਜਾ ਕੇ 35-40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆਂ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਵੀ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਈ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਥੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰੋਗ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਹਰਦੇਵ ਟੇਲਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹਿਸਟਰੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸਾਥੀ ਹਰਦੇਵ ਨੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੜਕੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ 'ਤੇ ਭੇੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ।

ਸਾਥੀ ਹਰਦੇਵ ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ 4-5 ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿਓ ਤੇ ਕੋਲ੍ਹ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਤੇ ਜੋ ਗੱਲਬਾਤ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਆਈ ਦੱਸ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਆਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਹਰਦੇਵ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਸਹਿਮ ਨੂੰ ਕੱਢੋ। ਹਰਦੇਵ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਉਸਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮਹੌਲ ਵੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਉਲਟੀ ਆਈ ਤੇ ਨਾ ਬੱਤ ਆਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।

ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪਾਦਰੀ ਨੂੰ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਸਾਂ ਜੋਸ਼, 29 ਅਪ੍ਰੈਲ (ਰਾਇਟਰਜ਼)

ਕੋਸਟਾਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰਿਕ ਪਾਦਰੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਪਾਦਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਤੇ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਨਰੀਕ ਦੇਲ ਦਾਰੀ ਨਾਂ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ 3 ਨਾਲਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 17000 ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। 50 ਸਾਲਾ ਪਾਦਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਦਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਰੋਮਨ ਚਰਚ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀਆਂ 1092 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਸਾਲ 2004 ਵਿੱਚ 1950 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2002 ਤੱਕ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਦੇ 11000 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ)

ਮਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਡਾਇਨਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ

ਗੰਗਾਟੀ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ (ਆਈ.ਏ.ਐਨ.ਐਸ.)

ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਡੋ ਔਰਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡਾਇਨਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਇੱਥੋਂ 280 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਜਾਰਬਰੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਧੀ ਦੇ ਸਿਰ ਨਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਜਾਦੂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 200 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਡਾਇਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

(ਜੰਗਬਾਣੀ)

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਹੱਥੋਂ 8 ਸਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਲੀ

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਯਮੁਨਾਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਰਣ ਸਿੰਘ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਰਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇਧਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਮੁਕੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਕੇਸ਼ 17 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲਾਪਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਮਿਲੀ।

ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀ ਕੇ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਸਿਰੇ ਲਾਇਆ

ਭਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ 12 ਸਾਲਾ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦਾ ਖੂਨ ਪੀ ਲਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਮਾਰੀ ਬਾਈ 35 ਪਤਨੀ ਹਿਰਦੇ ਬਨਜਾਰੇ ਨੇ ਡੂੰਡਾ ਪਿੰਡ 'ਚ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀ ਲਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਯੋਗੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁਮਾਰੀ ਬਾਈ ਦੇ 10 ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਲੋਕੇਸ਼ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਮਾਰੀ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ।

ਹਾਦਸੇ 'ਚ 6 ਔਰਤਾਂ ਹਲਾਕ, 18 ਜਖਮੀ

ਭਾਵਨਗਰ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ (ਯੂ.ਐਨ.ਆਈ.)

ਭਾਵਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਮਹੁਦਾ ਨੇੜੇ ਦੋ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟੱਕਰ ਵਿੱਚ 6 ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 18 ਹੋਰ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੋਰਦਾ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਸਦੇਤਾਰਾ ਵਿਖੇ "ਮੁਰਾਰੀ ਬਾਪੂ" ਦੇ ਸਤਸੰਗ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ)

✱ ਖ਼ਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਥਿਤ ਨਾਸਾ ਦੀ ਚੰਦਰ ਐਕਸ-ਰੇ ਆਬਜ਼ਰਵੇਟਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖ਼ੁਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਧਮਾਕੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਂਵਿਸਫੋਟ ਦਾ ਜਨਮ ਇੱਕ ਮਹਾਂਵਿਸ਼ਾਲ ਬਲੈਕ ਹੋਲ (ਸਿਆਹ ਮਘੌਰਾ) ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਅਣਕਿਆਸੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਮਹਾਂ ਦਰਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰਾ-ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਂਵਿਸਫੋਟ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਨੂੰ ਦਸ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਇੰਨੀ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਸੈਂਕੜੇ ਕਰੋੜ ਗਾਮਾ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

✱ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵੈਂਡਰਬਿਲਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਈਜਾਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਏਡਜ਼, ਐਚ. ਆਈ. ਵੀ., ਖਸਰਾ ਅਤੇ ਐਥਰੋਕਸ ਵਰਗੀਆਂ ਘਾਤਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਰੋਗੀ ਇਸ ਕਿੱਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਆਪ ਖਿਆਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

✱ ਮਰਸਰਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਫਜ਼ਿਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਰੈਂਡਲ ਪੀਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਨਾਸਾ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜੇਮਜ਼ ਸ਼ਰਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਈਜਾਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੈਠਾ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਸਤਾ ਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹਿਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚੋਂ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਝਟਕੇ ਕੋਟ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਯੰਤਰ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਲ ਦੀ ਮੋਟਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਘੱਟ ਤੱਕ ਦੀ ਹਿਲਜੁਲ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

✱ ਨਾਸਾ ਦੇ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਆਏ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਭੂਚਾਲ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂ-ਨਾਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ) ਤੋਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦੀ ਗਤੀ ਉਪਰ ਵੀ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 2.68 ਮਾਈਕਰੋ ਸੈਕਿੰਡ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵੀ ਥੋੜੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਉਤਰੀ ਧਰੁਵ ਹੁਣ 145 ਡਿਗਰੀ ਪੂਰਬੀਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਵੱਲੋਂ 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਭੂਚਾਲ ਇੱਕ ਸੀ।

✱ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ 22 ਫੀਸਦੀ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਦਸ ਫੀਸਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸੋਲੀਅਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਸ਼ਚਿਮ ਵਿੱਚ 16 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਸੂਰਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ ਮੱਧਮਤਾ (ਗਲੋਬਲ ਡਿਮਿਨਿਸ਼ਨ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਸਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਮਾਨਸੂਨ ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਸਾਇੰਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮਾਰਚ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜ)

✱ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਿੰਮ ਦਾ ਪੇਟੈਂਟ ਕੇਸ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਵੱਕਤ ਵਧੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 1995 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਹਿਕਮੇ ਅੰਤ ਡਬਲਿਊ ਆਰ ਗਰੇਡ ਨਾ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਰਲਕੋ ਨਿੰਮ ਨੂੰ ਪੇਟੈਂਟ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ 8 ਮਾਰਚ 2005 ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਨ ਪੇਟੈਂਟ ਆਫਿਸ ਨੇ ਯੂ ਐਸ ਏ ਅਤੇ ਅਠੇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਟੈਂਟ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਉਲੀਨਾਸ਼ਕ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਥਿਆ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਧਾਰ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਨਿੰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸਤ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਅੰਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਲੀ ਨਾਸ਼ਕ ਗੁਣ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲਗਭਗ 40 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੇਟੈਂਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਅਪੀਲ ਵੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਤ ਨੁਮਾ ਅਦਾਰੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ, ਪੌਦਿਆਂ, ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਟੈਂਟਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

✱ ਚੀਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 'ਡਿਜੀਟਲ ਦਿਲ' ਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਰੋਗੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੀਪਲਜ਼ ਡੇਲੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣੇ ਜਿਹਾ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਫਿਊਵਾਈ ਕਾਰਡੀਓਵਸਕੁਲਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਅੰਜਾਮ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਪੇਸ਼ ਮੇਕਰ ਸਿਗਨਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਮੇਕਰ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਕਾਰਡੀਓਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਰਵਾਇਤੀ ਪੇਸ਼ ਮੇਕਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ 10 ਗੁਣਾ ਤਕ ਵੱਧ ਸਕਲਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡਿਜੀਟਲ ਪੇਸ਼ ਮੇਕਰ ਦੀ ਬੈਟਰੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਪੇਸ਼ ਮੇਕਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਗਭਗ 12 ਸਾਲ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ

ਡਾ: ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਬਰਮਿਘਮ

26 ਦਸੰਬਰ 2004 ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਘਰ ਉੱਜੜ ਗਏ। ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਆ ਬੈਠੇ। ਕਈ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਪਿਓਂ ਬੈਠੇ। ਇਹ ਤਬਾਹੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੇ ਇਹ ਭਾਣਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਆਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ?

ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਆਵਤ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ, ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਇਸਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਪੋਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਖ ਮਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕੁਝ ਘੱਟ ਸਕੇ।

ਖਬਰਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਘਾਲਾਮਾਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਮਦਦ ਵਿਚ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦਿਖਾਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਖਬਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਕਮੀਨਗੀ ਦੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹਨ। ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਕਰੋਧੀ ਨੇ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਿਆਂ ਵੀ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ, “ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਿਤਾਉਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ ਤੇ ਬਿਨਾ ਡਰੱਗਜ਼ ਦਾ ਸੇਵਨ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਾਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਬ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।” ਜਦ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਆਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੁਨਾਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਇਹ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਆਬ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਅਗਰ ਗੱਲ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੀਖ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ਹੋਈ? ਇਹਨਾਂ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਕਿਉਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ? ਉਹਨਾਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ।

ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਮਿਡਲੈਂਡ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲਿਆਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕ ਫੁਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, “ਰੱਬ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ।” ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, “ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।” ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, “ਬਸ ਇਹ ਸੁਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਹੈ।”

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਤਰਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਨ। ਮੈਂ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਰੇਡੀਓ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਰ ਰੱਬ ਸਾਡਾ ਮਾਈ ਬਾਪ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਿਰਦਈ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਏਨੀ ਖਲਕਤ ਮਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ। ਕੀ ਇਸ ਰੱਬ ‘ਚ ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗੁਨਾਮੀ ਕੀਤੀ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਫਰੀਕਨ, ਕੈਰੇਬੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕੀਤੀ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ? ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਮਾੜੇ? ਕੀ ਇਹਾਕ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੇ ਚੰਗੇ?

ਇਹ ਕਿਸਮਤਾਂ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਆਦਿ ਸਿਧਾਂਤ, ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਕਿਸਮਤਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਨਸਾਨ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਹਲੜ ਅਤੇ ਦੰਭੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਹਜ਼ਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਰੱਬ ਨਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭੁਭ ਨਹੀਂ ਸੁਆਰਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ, ਪਾੜਣ ਅਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੇ ਸਦਾ ਕੜੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਘਪਲੇ, ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ, ਤਰਕ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ। ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੋਖਲੇ ਅਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਹਨ।

ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਹਾਰ ਸੁਆਮੀ’ - ਰੱਬ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਅਗਰ ਇਹ ਹੀ ਗਲ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਉਂ ਉਹਨਾਂ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ? ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਲਝੇ ਪਏ ਹਨ।

ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਰਦਾਸ, ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੁਆ ਕਰਨ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਰਦਾਸਾਂ, ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਿਨ ‘ਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਵਾਰੀ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ, ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਏਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧੌਖੇਬਾਜ਼ੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ? ਕੀ ਇਹਾਕੀ, ਅਫਗਾਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਆਦਿ ਦੇ ਲੋਕ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖੱਲ ਖੁਆਰੀ ਕਿਉਂ ਸਹਾਰਨੀ ਪਈ? ਜਾਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਨੰਗ-ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਬੋਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਣ ਜਾਂ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸੁਆਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਸਦਾ ਦੁੱਖੀ ਹੀ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਚਾਈ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਧਰਮ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਇਹ ਹੀ ਗਲ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਸਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਖੌਤੀ ਘਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਰੀਬੀ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ। ਨਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਰੀਬੀ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ। ਨਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਹੋਈ? ਰੇਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਐਕਟ 1967 ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਅਮਿਡਮੈਂਟ 2000 ਮੈਕਟ ਡਿਮਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1975, ਡਿਸਐਬਿਲਟੀ ਡਿਮਕ੍ਰਿਸੀਨੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1995 ਅਤੇ ਹਿਉਮਨਰਾਈਟਸ ਐਕਟ 1998 ਦੀ ਭਲਾ ਕੀ ਤੁਕ ਹੋਈ? ਅਗਰ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਤਸੱਦਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ? ਉਹਨਾਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭੇੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੀ ਇਹ ਸੋਭਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕ ਆਏ ਦਿਨ ਸਮੁੱਦਰ ਹੇਠ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਉਪਰ ਮਾਰੂ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਸਮੁੱਦਰ ਵਿਚ ਡੁਫਾਨ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ? ਮੇਰੀ ਬੱਸ ਇਨ੍ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਰੇਡੀਓ ਵਾਲਿਆਂ ਮੇਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਸੂਚਨਾ

ਸਰੀਰ ਦਾਨ

ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਯਾ ਨੰਦ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ‘ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਵੀ. ਸੂਦ ਪ੍ਰ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਐਨਾਟਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਫੋਨ : ਪ੍ਰੀਸ਼ੀਲ - 471500, ਡੀਨ : 471500 ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ - 700, ਸੁਪਰਡੈਟ 714

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

21

ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਡਾ. ਡੀ. ਪੀ. ਸਿੰਘ

ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਅਜਬ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਅਸੰਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜਬ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੁਝ ਇੰਜ ਹੈ : ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਤਹ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ ਵਿਖੇ ਮੌਜੂਦ ਬਰਫ਼ ਤੇ ਤੋੜੇ ਪਿਘਲ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫਲੋਰਿਡਾ ਅਤੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਤਹ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਹੇਠ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਡਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਟੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੇਠ ਡੁੱਬ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਰਜਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਇੰਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਲੱਖ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੰਨੇ ਮਾਰੂ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਹਿਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਡੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰੋਧਕ ਢਾਲ : ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਸ਼ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸੋਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਧਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੋਖਦੀ। ਇਸ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਪਰਾਵਰਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਪੁਲਾੜ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦੀ ਪਰਤ ਇਕ ਨਿਰੋਧਕ ਢਾਲ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਪਰਾਵਰਤਿਤ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੈਸੀ ਪਰਤ ਪਰਾਵਰਤਿਤ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੈਸੀ ਪਰਤ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ, ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਤਹ ਵਿਖੇ ਖਣਿਜ ਰੁਪ ਬਾਲਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਣਾਂ ਦੇ ਬਲਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਤੇਲ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਤਹ ਤੋਂ ਪਰਾਵਰਤਿਤ ਤਾਪ-ਵਿਕਿਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਗੈਸੀ ਪਰਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਪਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਗਰਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕਟਾਈ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵਧੇਰੇ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਟਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ, ਪੌਦਿਆਂ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਨੇ ਫੋਟੋਸਿਨਥੇਸਿਸ ਕ੍ਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਨੂੰ ਸੋਖ ਕੇ ਆਕਸੀਜਨ ਗੈਸ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਸੰਨ 1900 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਲਗਭਗ 300 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. (ਭਾਵ 300 ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਸ ਲੱਖ ਮਾਤਰਾ) ਸੀ। ਸੰਨ 1958 ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਈ ਟਾਪੂ ਦੇ ਮੋਨਾ ਲੋਆ ਖੇਤਰ ਵਿਖੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਤਰਾ ਦੇ 316 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਸੰਨ 1985 ਤਕ ਇਹ ਮਾਤਰਾ 345 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਾਤਰਾ 1.5 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਲ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦਾ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧਾ ਲਗਭਗ 0.6 ਦਰਜਾ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਪਿਛਲੇ 1000 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਜਦ ਕਿ ਸੰਨ 1998 ਦਾ ਸਾਲ ਸੰਨ 1861 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਸਾਲ ਸੀ।

ਸੰਨ 2100 ਤਕ ਸਾਡੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 540 ਤੋਂ 970 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਨਵੀਨ ਖੋਜ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 600 ਪੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਦਸ ਦਰਜਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਲੱਖ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਦੇ ਇੰਨਾ ਗਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧੇ ਦੇ ਭੈੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ :

ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਵਾਪਰਦੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਭੈੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਣਾ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿੱਟੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਲੰਮੀ ਔੜ ਅੱਜ ਇਕ ਅਚਨਚੇਤੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਫਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਖੇ 17 ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਔੜ ਦੇ ਅਚਨਚੇਤੀ ਵਾਪਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 1/125000 ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਹੈ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧੇ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਤਹ ਲਗਭਗ 0.1 ਤੋਂ 0.2 ਮੀਟਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਉੱਠੀ ਹੈ। ਸੰਨ 1990 ਤੋਂ 2100 ਈਸਵੀਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਤਹ 0.09 ਤੋਂ 0.88 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਤਹ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਗਰ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਫੈਲ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਧਰੁਵੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਖੇ ਬਰਫ ਪਿਘਲਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸਤਹ ਉੱਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 1.1 ਦਰਜਾ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਧਾ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਤਹ ਨੂੰ 0.67 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕ ਦੇਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਧਰੁਵੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਖੇ ਬਰਫ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਤਹ ਦੀ ਉਚਾਈ 77 ਮੀਟਰ ਤਕ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਤਹ ਉੱਤੇ ਪਰਲੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਟਾਪੂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਊਯਾਰਕ ਅਤੇ ਨਿਊ ਔਰਲੀਨ ਸ਼ਹਿਰ, ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਤੇ ਮਾਲਦੀਪ ਟਾਪੂ, ਅੰਡੇਮਾਨ ਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਟੀ ਇਲਾਕੇ, ਫਿਜ਼ੀ ਦੇ ਟਾਪੂ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਟੀ ਖੇਤਰ ਆਦਿ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਟੀ ਨੀਵੇਂ ਖੇਤਰ ਇਸ ਮਹਾਂ ਪਰਲੇ (ਉੱਚੀ ਉੱਠ ਰਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ) ਦੇ ਘਾਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਾ ਸਕਣਗੇ।

ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ :

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਵਿੱਖਮਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹੀ ਖਤਰੇ ਦੇ ਸੂਚਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕੁਝ ਲਾਭ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧੇਗਾ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਪ ਬਣੇਗਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਰਫ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਾਪਰਣ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਤਹ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕੇਗਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੀਬਰ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੁਆਲੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੰਘਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਪਰਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਗੇ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਗਰਮ ਜਲਵਾਯੂ ਕਾਰਣ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਦਾਇਕ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਭੂ-ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਦੂਰਭੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਖੇ ਖੇਤੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗ ਮੌਸਮ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਤਦ ਉੱਤਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਤਾ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਸਹਾਰਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰੇਤੀਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ 'ਡੈਬ ਵੇਲੀ' ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਬਣ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਬਦਲਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦੀ ਬੁੜ ਪੈਦਾ ਕਰੇ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਗੁਣਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ 3000 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ 'ਬਰਫ ਯੁੱਗ' ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉੱਤੇ ਗਰਮ ਮੌਸਮ ਦੀ ਇਸ ਆਮਦ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਵਾਲਾਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਡੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੁਆਹ, ਕਾਲਖ ਤੇ ਧੂੜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਾਪਮਾਨ ਘਟਾਉ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਨਿਕਾਸਮਈ ਊਰਜਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਕੁਝ ਕੁ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਕ ਹਨ, ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

16ਵਾਂ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ

ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 16ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਬਾਸਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ 2-3 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਡੈਲੀਗੇਟ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰਾ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਨੌਂ ਵਿਭਾਗਾਂ (ਵਿੱਤ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਬੰਧ, ਮਨੋਰੰਗ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮੀਡੀਆ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕੁੱਲ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਥੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਰਸਾਈ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੀ ਕਾਰਜਗਾਰੀ ਨਾ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀਆਂ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ, ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਭਵਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕਰਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਹਿੱਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਦਿ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਰਚਾ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮਨੋਰੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਰਵਾਇਤੀ ਸੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਸਮਾਜ 'ਚ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਅਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਮਲ ਵੀ ਉਸਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵੀਰ ਚੰਦ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਵੱਖਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਸਲ ਕਾਰਜਗਾਰੀ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਜਿਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਨਾਟਕ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ 'ਚ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਛਪਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸੌਖੇ ਤੇ ਸਸਤੇ ਢੰਗ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਜਾਬਤਾ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਰੋਪੜ ਨੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਉੱਪਰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਵਿਧਾਨ, ਐਲਾਨਾਨਾਮੇ ਤੇ ਸਮਝ ਬਾਰੇ ਪਕਿਆਈ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਦਿੱਖ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਰੜਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੇ ਪ੍ਰਣ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਵਾਏ। ਜਸਵੰਤ ਜ਼ੀਰਖ ਨੇ ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੋਜਣ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਨੋਟ ਕਰਵਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਹਰ ਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸੁਨਾਮ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਜੁਟਾਏ ਸਫਲ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਮੈਂਬਰ, ਜੋਨ ਤੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਬਹਿਸ 'ਚ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਭਾਗ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕਤਾ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਵੰਦ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿੰਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਰੱਖੇ। ਅਦਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਛਪਦੇ ਮੈਟਰ ਸਬੰਧੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅੰਕ 'ਚ ਮੈਟਰ ਦਾ ਦੁਹਰਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਛਪਣ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਮੇਘ ਰਾਜ ਮਿੱਤਰ, ਰਾਮ ਲੁਭਾਇਆ, ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਣੀ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੰਨਾ, ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਮਰਥਾਈ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ, ਡਾ. ਰਾਏ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ। ਸਤਿਨਾਮ ਮੁਹਾਲੀ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਵੈੱਬ-ਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਰੱਖਿਆ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਸੁਕਲਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ 4, 70,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵੱਲ ਖੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਹਿਮ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ 'ਚ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ, ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਹਰਦੇਵ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ, ਆਦਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕਾਈਆਂ ਵੱਲ ਰਹਿੰਦਾ ਬਕਾਇਆ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਇਕ ਅੰਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਧਾਰ ਨਾ ਕਰਨ, ਜੋਨ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਬਕਾਏ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੋਟ ਕਰਵਾਏ।

ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਿਵੀਊ ਰਿਪੋਰਟ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤੱਥ ਮੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ 'ਚ ਬਣੇ ਅਕਸ ਦੇ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਹੋਰ ਹੱਥਮਾਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਕਿਸਮਤ-ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਉਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਗਾਰੀ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਇਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ 9 ਮੁਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਮੀਡੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ 'ਚ ਦੱਸਿਆ।

3 ਅਪ੍ਰੈਲ 05 ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਜ-ਵਿਉਂਤ ਸਬੰਧੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪੇਪਰ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਸੂਬਾ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਕਾਰਜ-ਵਿਉਂਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਅਮਲ ਲਈ ਸਾਰਥਿਕ ਯਤਨ ਜੁਟਾਵੇਗੀ। ਇਜਲਾਸ ਦਾ ਆਖਰੀ ਏਜੰਡਾ 9 ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸੀ। ਹਾਜ਼ਰ ਡੈਲੀਗੇਟ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਵਿਭਾਗ, ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ, ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਿਭਾਗ, ਬਲਵੀਰ ਚੰਦ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾ ਮੁਖੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿਭਾਗ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਉਪਰੰਤ ਫੇਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਫੀਰਾ) 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੌਮੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੁਹਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧਰਨੇ ਵਿੱਚ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ। ਸੂਬਾ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੂੰ ਫੀਰਾ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਜਲਾਸ ਵੱਲੋਂ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ (ਕਿਰਨਜੀਤ ਕਤਲ ਕਾਂਡ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਭੁੱਖੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਢੇਰਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅੱਜ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬਾਰੇ ਬੋਤੀ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਖਰ ਕੀ ਹੈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤਾਣਾ-ਪੋਟਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਨੂੰ ਬੇਸ਼ਮਾਹ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲੋਮਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ :

1. ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ, 2. ਈ-ਮੇਲ ਅਤੇ 3. ਈ-ਕਾਮਰਸ ਆਦਿ

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ : ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਜਾਂ ਇਕੱਲਾ ਸਾਈਟ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੈੱਬ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈੱਬ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਇਪਰਟੈਕਸਟ ਮਾਰਕ ਅਪ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਜਾਂ ਐਚ. ਟੀ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰੰਟ ਪੇਜ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਾਵਾ ਸਕ੍ਰਿੱਪਟ ਆਦਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਅਜੇ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਇਸ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਉਜਵਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ, ਸਿੱਖਿਆ, ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ, ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਵੇਂ ਉਤਪਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵੈਥਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ 'ਹਾਇਪਰਲਿੰਕ' ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਤਾ ਹਾਇਪਰਲਿੰਕ ਉੱਤੇ ਮਾਊਸ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪੇਜ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਦਾ ਆਪਣਾ ਐਡਰੈਸ ਜਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਐਕਸਪਲੋਰਰ' ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵੈਥਸਾਈਟ ਦਾ ਪਤਾ ਭਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵੈਥਸਾਈਟ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ 'ਲਾਗ ਇਨ' ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੋਰਡ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਨਤੀਜੇ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਈ ਮੇਲ : ਈ-ਮੇਲ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੁਵਿਧਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੇਲ ਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਈ-ਮੇਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੱਕ ਭੇਜਣ ਦਾ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਥੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਹਰੇਕ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ (ਆਈ. ਡੀ.) ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ ਹੈ tarksheel@comeconnect.com। ਇਸ ਪਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਣਗੇ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦਾ ਅਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਜ਼ਟਿੰਗ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਈ-ਮੇਲ ਆਈ. ਡੀ. ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਈ-ਮੇਲ ਖਾਤਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਈ-ਮੇਲ ਆਈ. ਡੀ. ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਮੇਲ ਬਾਕਸ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਸਿੱਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਲ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਆ ਪਰਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਲ ਬਾਕਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਚੈੱਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਮੋਨੀਟਰ ਦੀ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਵੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਮੇਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚੱਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੇਲ ਆਈ. ਡੀ. ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੇਲ ਆਈ. ਡੀ. ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ

ਈ-ਮੇਲ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਟੇਲਰ ਈ-ਮੇਲ ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਲ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਸ਼ਿਤਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ...

ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ

16 ਜੂਨ 2002 ਨੂੰ ਪੂਨਾ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ 18 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅੰਧੜਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਆਗੂ ਕੁਮਾਰ ਮੰਡਪੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸਿਤਾਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਤਜਰਬਾ ਵੇਖਿਆ। 1919 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਵਰ ਹਸਤੀ ਕੁਸ਼ਾ ਭਾਉ ਪਾਟੀਲ ਵੱਲੋਂ, ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪਾਸਾਰਾ ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। 17 ਜਿਲਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਅਧੀਨ 432 ਸਕੂਲ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 40 ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਲਿਜ 8 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਿਜ, 2 ਸੀਨੀਅਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਿਜ ਤੇ 1 ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਿਜ ਵੀ ਹੈ। 'ਐਂਜੂਕੇਸ਼ਨ ਥਰੂ ਸੈਲਫ, ਹੌਲਪ ਇਜ਼ ਆਵਰ ਮਾਟੋ' ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ। ਅਨਿਸ ਕੁਮਾਰ ਮੰਡਪੇ 128 ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਨ। ਵਿਦਿਅਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਮੁਦੱਈ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਫੁਲੇ ਦੇ ਸੱਤੀਆ ਸ਼ੁੱਧ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

[illegible]

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਸਿਤਾਰਾ 'ਚ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਠਹਿਰਾਓ ਤੇ ਸਕੂਲ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਤਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਅਨਿਸ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਮਾਜ 'ਚ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਹੈ। ਅਨਿਸ ਦੇ ਕਾਮੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਛਾਪ ਵੀ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਤਮਾ ਭੂਲੇ, ਸ਼ਾਹੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਭਾਉ ਰਾਏ ਪਾਟੀਲ ਵਰਗੇ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਵੀ ਕਾਇਲ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਅਨਿਸ ਵਰਕਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਆਗੂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਹਊਮੇ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਰੂਪ 'ਚ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਿਤਾਰਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਗਏ। ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਕੁਮਾਰ ਮੰਡੇਪੇ ਦੇ ਘਰ ਪਾਥਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹਲਕੀਆਂ ਫੁਲਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। 19 ਜੂਨ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੁਬੋਲਕਰ ਤੇ ਕੁਮਾਰ ਮੰਡੇਪੇ ਤੋਂ ਨਿੱਘੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈ ਕੇ ਕੋਹਲਾਪੁਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ।

1. ਕੁਲਬੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ ਅਤੇ ਆਰਤੀ ਫਗਵਾੜਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਪਿਆਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ 1100 ਰੁਪਏ
2. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕ : ਸਰਹਾਲ ਮੁੰਡੀ, ਤਹਿ: ਫਿਲੌਰ 500 ਰੁਪਏ
3. ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ਾ ਸੋਨੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ 500 ਰੁਪਏ
4. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਜਨਮ 'ਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ 2000 ਰੁਪਏ
5. ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਵੈਟਨਰੀ ਫਰਮਾਸਿਸਟ ਅਖਾੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਖਾੜਾ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ 200 ਰੁਪਏ

1. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਬਰੋਟਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਬਰੋਟਾ ਦੇ ਜੀਜਾ ਅਮਰ ਨਾਥ ਗੋਇਲ ਬੁਢਲਾਡਾ ਦਾ 14-3-05 ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਗਿਆ, ਅਦਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪਸਨਾਵਾਲ ਦੇ ਭਰਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (37) ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਦਾਰਾ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਮੈਂਬਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਬਰੋਟਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਸਾਥੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਜਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

28

29

ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਦੇ ਲਬਾਦੇ ਦੇਖਕੇ ਹੀ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਲਗਡ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਚੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਈਏ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜੋ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਮੀਆਂ ਪਾਸ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਇਆਂ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਦਰਾਂ ਆਦਿ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਆਮ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੁਭ ਐਸੋਇਸ਼ਨਾਂ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗਲਤ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਮੋੜਨੀ ਹੈ।

ਨਾਗਲੈਂਡ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰੀ ਬੈਲਗੋਪਾਲ ਵਲੋਂ ਸਨਸਨੀਪੇਜ਼ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਬਾਪੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਵਾਮੀ ਮੋਰੇ ਦੇਸਤ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅੱਸੀ ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕਢਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਮੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਹਾਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਮਿਸਟਰ ਅਭਵਾਨੀ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਯੋਧਿਆ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਰੱਬ ਯਾਤਰਾ ਉਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਇਆ ਬਹਾਇਆ ਗਿਆ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਾਸਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਵੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੱਜ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਈਂਬਾਬਾ ਦੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਚੋਨਈ ਤੋਂ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਆਗੂ ਅਰਿਵੁਕਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਕਤ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

18 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੋਮੂਚੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ, ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਵਲੋਂ ਜੰਤਰਮੰਤਰ ਵਿਖੇ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਸੰਸਦ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀ ਰੋਕਾਂ ਕਾਰਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਸੜਕ ਉਪਰ ਹੀ ਧਰਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਧਰਨੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਰਾਜਰਾਮ ਹੰਢਿਆਇਆ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਉੜੀਸਾ ਤੋਂ ਯੂਥ ਲੀਡਰ ਸ੍ਰੀ ਅਚਾਰੀਆ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਝਾਰਖੰਡ, ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਤੋਂ ਆਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਇਕ, ਸ੍ਰੀ ਬੀ. ਪਰੇਮਾਨੰਦ ਅਤੇ ਫੀਰਾ ਦੇ ਜਨ-ਸੈਕਟਰੀ ਸ੍ਰੀ ਯੂ-ਕਲਾਨਾਥਨ ਵਲੋਂ ਸੰਬੋਧਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਾਨਾਥਨ ਵਲੋਂ ਆਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦਾ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਧਰਨੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਪੁਜ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ

ਫਰਵਰੀ 2005 ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਫਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਈ ਸੁਨਾਮ, ਇਕਾਈ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਪਾਤੜਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਪਾਤੜਾਂ ਨੇੜਲੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹੱਸਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟਣ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਸੈਂਡਲ, ਬੂਟ ਕੱਟਣ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 'ਖਤਰਨਾਕ ਭੂਤ' ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜੋ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਗਿਰਜੇਦਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕਾਈ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭੇਦਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰਮਦੇਵ ਇਕਾਈ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕਾਈ ਪਾਤੜਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਹਿਚਾਣ ਕਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਤਰਨਾਕ ਭੂਤ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲੀ ਵਲੋਂ ਪਰੀਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੜਾ ਤਸਲੀਬਖਸ਼ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ

ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ - ਇਕ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਤਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਭੱਠੀ। ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਤਾ ਲਈ ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੋਡਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਰੁੱਖ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਪਰ ਜੇ ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਿਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਰਚ ਕੇਵਲ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਚਿਤਾ ਦੀ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਿਰਫ ਸਵਾ-ਭੇਡ ਕੁ ਘੰਟਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿਤਾ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੜਾ ਸੰਘਣਾ ਤੇ ਬੋ ਵਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉੱਤੇ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਮਬੋਲ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ - ਕੁਝ ਲੱਕੜ ਘੱਟ ਬਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਵੀ ਹੱਲ ਹੈ ਫਿਰ ਚਿਮਨੀ ਕਾਰਨ ਧੂੰਆਂ ਵੀ 90 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿਤਾ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦੁਆਲੇ ਤਪਸ਼ ਓਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਦੇ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ। ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਜਦਕਿ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਤਾ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੇ ਬੁਝ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ 700 ਡੀਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਉੱਤੇ ਬਲਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹਿੱਸੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਗੀਠਾ ਗਰਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬਹੁਤੀ ਤਪਸ਼ (1150-1200 ਡੀਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ) ਉੱਤੇ ਜਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਧ-ਪੱਧਰੇ ਜਲੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਾਈਡਰੋਕਾਰਬਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਭੱਠੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬਿਜਲਈ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਕੁ ਘੰਟਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਿਰਵਿਘ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ-ਘਾਟ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਗਪਗ 35 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਬਹੁਤੀ ਤਪਸ਼ ਵਾਲੇ ਅੰਗੀਠੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ। ਹੁਣ ਜਦ ਕਿ ਸਮਾਂ, ਥਾਂ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਧਾ ਕੁ ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ 15 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੱਧਾ ਕੁ ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ 15 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਹਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਹ-ਸੰਸਕਾਰ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਰਿਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਨ ਯੋਗ ਵੀ ਹੈ, ਘੱਟ ਖਰਚੀਲਾ, ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਘੱਟ ਮੰਗਦਾ ਹੀ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਹੈ ਕੀ ਸ਼ੋਅ ? ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਿਲਜ਼ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜੋਵਾਈ ਕਸਬੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸਿਵੇ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਦੁੱਭਰ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਭੁਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੁਨਰਮੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਕਾਢ ਦਾ ਬੀਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ 1988-89 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਾਮਬੋਲ ਚੁਲਾਈ ਨੇ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਗਨੀ ਭੋਂਟ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤਰੀਕੇ ਬੇਹੱਦ ਖਰਚੀਲੇ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਘਾਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੀ ਪ੍ਰਪਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਲੱਕੜ ਵੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਗਨੀ ਭੋਂਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ,

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਈ-ਜੂਨ 2005

ਇਹ ਦਾਹ-ਸੰਸਕਾਰ ਭੱਠੀ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਆਮ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਇਤੀ ਸਿਵਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਗਨ ਭੱਠੀ ਕਮਰੇ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਚਿਮਨੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਸਵਾ ਕੁ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਰਾਖ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਨ ਭੱਠੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਨਾ ਬਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਬਾਹਰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰਾ ਢਾਂਚਾ ਲਗਪਗ 50 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਤੇ 30 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਮਾਇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਲੰਬਾਈ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਰਾਮ ਕਮਰਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਅਗਨ-ਕੁੰਡ। ਅਗਨੀ ਕਮਰਾ 14 ਬਾਈ 14 ਫੁੱਟ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ 36 ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਚਿਮਨੀ ਨਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਿਮਨੀ ਉਤੇ ਇਕ ਢੱਕਣ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗੀਠੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਪਸ਼ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਜਾਂ ਮੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੀ ਬੋਰੋਂ-ਟੋਕ ਅਵਸਥਾਈ ਲਈ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੇ ਦੋ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਛੇਕ ਹਨ। ਖੁਦ ਅੰਗੀਠਾ ਤਕਰੀਬਨ 5 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਤੇ 8 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੋਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲਾਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ 5 ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 5 ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ 5 ਹਟਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਗਰਿੱਲਾਂ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਥਾਂ ਲਗਪਗ 6 ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤਕ ਗ੍ਰੇਨਾਈਟ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਗਨੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਢਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੁਟ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਜੋ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਸਵਾ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤ ਸਰੀਰ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਗਰਿੱਲਾਂ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਫਿੜਕ ਕੇ ਠੰਡਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਦਰਾਂ ਤੋਂ ਡੁੱਲ ਅਤੇ ਰਾਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਸਥਿਤਿ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਨ ਭੱਠੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਾਢ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਅਗਾਂਹ ਵੱਲ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਦੀ ਖੱਪਤ ਦੀ ਕਾਫੀ ਬੱਚਤ, ਖਰਚ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਊਰਜਾ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੁਨਾਮ

[illegible]

ਲਹਿਰਾ

ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਲੋਹਲ ਖੁਰਦ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਲਹਿਰਾ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਚੌਥਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜੋਨ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਮੂਨਕ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਦਲਜੀਤ ਰਾਜੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ ਕੇ ਮੋਰਸਾਇਕਲ ਚੱਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਾ ਫਾਵਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਘਬੀਰ ਬਿਲਾਸਪੁਰੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾ 'ਮੰਗਤੀ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ। ਹਰਵਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਤ', 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਅਤੇ 'ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀ' ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਹੈ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਵਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਘੋਲ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪਰਚਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ।

ਮੁਨਕ

1. ਮੁਨਕ ਵੱਲੋਂ ਯੂਥ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਰਾਮਪੁਰਾ ਗੁੱਜਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ 2 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਾਈ ਮੁਨਕ ਵੱਲੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਖੇ ਚੇਤਨਾ ਕਾਫਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਦਨੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪੀਪਲ ਥੀਏਟਰ ਪਾਤੜਾਂ ਵਲੋਂ ਸੂਬੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ 'ਤੇ ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ', 'ਪੰਡਤ ਬਲਾਕੀ ਰਾਮ' ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਬਾਬਾ ਵੈਦ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ' ਅਤੇ 'ਧੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤਰਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

2. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਈ ਮੁਨਕ ਵਲੋਂ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਬੰਗਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਜਰਾਤ ਵਾਲੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਾ ਕਾਫਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਲਜੀਤ ਰਾਜੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਭੂਟਾਲ ਅਕਾਲੀ ਰਾਗੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੀਪਲ ਥਿਏਟਰ ਪਾਤੜਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਧੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ 'ਤੇ ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ', ਪੰਡਤ ਬਲਾਕੀ ਰਾਮ' ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਬਾਬਾ ਵੈਦ ਰੋਗੀਆ ਦਾ' ਅਤੇ 'ਧੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਗਦੇਵ ਕੰਮੋਮਾਜਰਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਏ ਗਏ। ਮੁਖ ਬੁਲਾਰੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤਰਕ, ਮੇਘ ਰਾਜ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਰੋਗੀ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਕਰਮਾਤੀ ਗੜਬੀ ਗੜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਗੰਗਾ ਨਗਰ ਦੀ ਇਕ ਝੋਪੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਸ ਗੜਬੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਤਾਂ ਡਾ. ਹਰਿਦਰ ਪਿੰਕੀ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਗੜਬੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੜਬੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਇਕ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੜਬੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਡਰ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਰਚ ਕੇ ਢੋਲਕੀ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਕੇ ਪਾਠ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਗੋਸ਼ ਸਾਹਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੜਬੀ ਉਪਰੋਂ ਹਵਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਝੋਪੜੀ ਸਬੰਧੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੜਬੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਗੜਬੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਝੋਪੜੀ ਤੋਂ ਕਾਹਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਲਿਫਾਢੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਪਲਾ ਪਾਣੀ ਬਸਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਦੇ ਨਹਿਰ ਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੜਬੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਗੜਬੀ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੜਬੀ ਲੈਣ ਗਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਗੜਬੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਕੀਤੀ। ਕਾਫੀ ਦਲੀਲ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੜਬੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੜਬੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਛੁੱਟੇ ਡਿੱਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪਏ ਵਾਲਾ ਸਿੱਕਾ ਵੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹਰੱਸਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੜਬੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਸ਼ਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ

ਸਾਹਿਬ

ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੋਹਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਿ. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ ਲਾਲ ਸੇਠੀ ਸ. ਸ. ਸ. ਸਕੂਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਡੋਹਕ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਡੋਹਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਾਦਿਕ, ਸਕੱਤਰ ਗਿੰਦਰ ਕਿਲੂਾ ਨੌਂ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸੇਠੀ ਨੇ ਜਾਝੂ ਦੇ ਟਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਗਿੰਦਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਨੇਂ

ਬਠਿੰਡਾ

1. ਸਰਕਾਰੀ ਸੀ. ਸੈ. ਸਕੂਲ ਮੁਲਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲਾਏ ਐਨ. ਐਸ. ਐਸ. ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਕੈਂਪ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ-ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਅੰਪਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸਨੂੰ ਜੈਨਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ਰ ਪ੍ਰ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਟੈਨੋ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਜ਼ੋਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

2. ਜੱਸੀ ਬਾਗ ਵਾਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੇਲੇ ਤੇ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਾਧੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਟੇਜ ਲਾ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੰਡੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲੋਕਚਰ ਤੇ ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਆ, ਰੂਹਾਂ, ਆਤਮਾਵਾਂ ਆਦਿ ਪਰਾਤੋਤਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਚੇਲੇ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖਾਕੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਦਾ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਜਿਤਣ ਲਈ ਚੈਲਿਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਮਾਈਸਰ ਖਾਨਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

3. ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਯੁਵਕ ਭਲਾਈ ਕਲੱਬ ਦੁੱਖੋਕਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮੰਨਣੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਆਮ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਲਵਾਏ ਮੁਫਤ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕ ਅੱਪ ਕੈਂਪ 'ਚ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਐਨਕਾਂ ਮਹੀਨਾ ਧੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਥੀ ਜਗਸੀਰ ਜੀਵਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੀਡੀਆ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਯੁਵਕ ਭਲਾਈ ਕਲੱਬ ਦੁੱਖੋਕਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮੰਨਣੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਆਮ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਲਵਾਏ ਮੁਫਤ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕ ਅੱਪ ਕੈਂਪ 'ਚ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਐਨਕਾਂ ਮਹੀਨਾ ਧੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਥੀ ਜਗਸੀਰ ਜੀਵਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੀਡੀਆ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ

4. 26 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਪਰੋਡ ਮੌਕੇ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬੰਨੀਡਾ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਢੋਗੀ ਸਾਧਾਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਚੇਲੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਦੋਡ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਝਾਕੀ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਚੇਲੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਦੋਡ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਝਾਕੀ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ

5. ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ (ਮੁਕਤਸਰ) ਦੇ ਉਦਮੀ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੂਚ ਵਾਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਮਰਥਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ ਲੱਖਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਨ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 'ਬਾਲ ਭਗਵਾਨ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਰਾਮਸਵਰਨ ਲੱਖਵਾਲੀ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ, ਕਸਰਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

6. ਬਾਬਾ ਮਸਤੂਰਾਮ ਜਥ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ 11 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜੂ ਬੰਡ ਮਲ ਦ ਖਾਹਿਰਾ ਤਿਹਾੜੇ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਰਟ ਸੈਟਰ ਸਮਰਾਲਾ ਵਲੋਂ ਨਾਟਕ 'ਸਾਡੂਸਤੀ ਅਤੇ ਟੋਆ, ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਤੇ ਅਹੁ ਟੁੱਟਰੀ ਸਰਕਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਸੁਖਦੇਵ ਮਲੂਕਪੁਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀ ਅਬੋਹਰ ਇਕਾਈ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਂਤਾ ਰਾਣੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਨੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ।

ਅਜਨੰਦਾ ਕਲਾਂ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਅਜਨੌਦਾ ਕਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਗਾਹਾ ਖਰੌਡ ਵਿਖੇ ਨਿਮ ਵਿਚੋਂ ਸਿਮਟ ਵਾਲੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਭੇਦ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੜਾ ਨਿਮ ਦਾ ਦਰਖਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਾਣੀ ਰਿਸਾਉਣ ਕਾਰਣ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਨਿਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਰਿਸਣ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਈ ਮਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਵਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਆਗੂਆਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਣਾ, ਸ਼ਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਗਾਹਾ ਖਰੌਡ 'ਚ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਨਿਮ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਰਿਸਣ ਦੀ ਪੁਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਨਿਮ ਦਾ ਦਰਖਤ ਉੱਤੇ ਇਕ ਲਕੜ ਦਾ ਫੈਟਾ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਇਸ ਪੁਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਖੰਨਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੰਨਾ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਸਲਾਣਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਪਰਜਾ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੋਢੀ ਆਗੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੌਥੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਸਾਥੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥ ਰਹੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਹਰਕੇਸ਼ ਮੁੱਲਾਂ ਪੁਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਨਾਟਕ ਬੇਗਾਂ ਦੀ ਧੀ, ਮਿੱਟੀ ਕੁਦਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਤਰਨਤਾਰਨ

1. ਇਕਾਈ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਦੂਜਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੋਲਾ ਪਿੰਡ ਬਾਗੜੀਆਂ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਸਵਿੰਦਰ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਇਆ। ਰੰਗ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਪੁਰ ਦਾਖਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਨ ਕਰੋ', 'ਸੁੱਕੀ ਕੁੱਖ', ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਮੋਰਾ ਰੰਗ ਦੇ ਬਸੰਤ ਚੌਲਾ, ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਮਾ. ਹਰਿੰਦਰ ਭਦੋੜ, ਜਥੇਬੰਦਕ ਖੁਖੀ ਭਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸਥਾਈ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

2. ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਸੇਖਰੱਕ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਜ਼ੀਰਾ ਵੱਲੋਂ ਮੇਧ ਰਾਜ ਰੱਲਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਪੰਡਤ ਬਲਾਕੀ ਰਾਮ, ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਧੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ, ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੋਈ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟਿਕ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਕਪੂਰਥਲਾ

ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਏ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ

ਜਸਵੀਰ ਸਲਾਣਾ

ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਲਾ

ਹਰਜੀਤ

ਲੰਗੋਵਾਲ

1. ਲੋਗੋਵਾਲ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਟੀਕਾ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਸੱਫਰਨਗਰ ਪੱਤੀ ਵਡਿਆਣੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛਾਂ ਆਦਿ ਦੇਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੈਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਗੂ ਬਲਵੀ ਚੰਦ, ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਖੌਤੀ ਸਿਆਣੇ ਜਾਂ ਢੋਂਗੀ ਅਜਿਹਾ ਪਿਛਾਂ ਵਿਚ ਧੰਦੇ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।

2. ਇਕਾਈ ਲੋਗੋਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਢਿਲਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਰੰਗ ਮੰਚ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ 'ਤੇ ਦੇਵ ਪੁਸ਼ਪ ਹਾਰ ਗਏ' ਅਤੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਖੇਡੇ ਗਏ। ਕੋਰੀਗ੍ਰਾਫੀ 'ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿੰਦਰ ਪੌਨਲਾ ਅਤੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਪੰਥੋਂ ਪੰਥਾਂ, ਪੰਥਾਂ ਪੰਥਾਂ, ਪੰਥੋਂ ਪੰਥਾਂ, ਪੰਥੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਮਈ ਹਰਿਦਰ ਲਾਲੀ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਜਝਾਰ ਸਿੰਘ

ਦੀਵਾਨਾ

ਇਕਾਈ ਦੀਵਾਨਾ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਗਸੀਰ ਜੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਮੇਘ ਰਾਜ ਰੱਲਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਨਾਟਕ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਜੇਠੂਕੇ

ਸੈਏ

20 ਜਨਵਰੀ 2005 ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਚੰਦ ਭਾਨ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਆਟੋ ਸੈਂਟਰ ਚਾਵਲਾ ਵੱਲੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਨਾਟਕ ਬਲੜੀ ਫੂਲ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਵਸਦੇ ਵਿਹੜੇ, ਮਿੱਟੀ ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਧਰਤੀ ਮਾ ਕੁਰਲਾਦੀ ਏ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੜ ਅਤੇ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਰਜਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਅਬੋਹਰ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਅਬੋਹਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਇੰਦਰਾ ਨਗਰੀ, ਅਬੋਹਰ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਪੁਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਪਾ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਏ ਗਏ। ਜਿਸ ਗਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਟਾਂ ਰੋੜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਟਾਂ ਰੋੜੇ ਵੱਜਣੇ ਹੁੱਟ ਗਏ। ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ ਚਿਮਨ ਲਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕਾਈ 250 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਦੀਸ ਕਿੱਕਰ ਖੇੜਾ

ਜਗਦੀਸ਼ ਕਿੱਕਰ ਖੇੜਾ

ਬਠਿੰਡਾ

1. ਪਿੰਡ ਬੁਟਰ ਬਖੁਰਾ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨਾਇਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮੀ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਜੀਦਾ ਵੱਲੋਂ ਜਗਸੀਰ ਜੀਦਾ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗੀਤ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਟੱਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਜ਼ੀਰਾ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ, ਮਿੱਟੀ ਹੁਦਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਧੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜੇ ਦਾ ਭਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਅਤੇ ਮੇਘ ਰਾਜ ਰੱਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

2. ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ ਵਲੋਂ ਮੁਕਤਸਰ-ਲੱਖੋਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਰਾਮਸਵਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਉਲੀਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਜੰਡਵਾਲਾ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂਸਰ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ਕੀਤੇ। ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਚਾਦਰ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸਦੇ ਤੁਪਕਿਆਂ ਦਾ ਭੇਦ

ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚਾਦਰ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੈਂਡ 'ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਵੇਰੇ ਉਨਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਚਾਦਰ ਗਿੱਲੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੁਪਕੇ ਰਿਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਚਾਦਰ ਨੂੰ 5-7 ਘੰਟੇ ਧੱਪ ਵਿਚ ਸੁੱਕਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਛਾਇਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਫਿਰ ਤੁਪਕੇ ਰਿਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਉਸ 'ਚਮਤਕਾਰੀ' ਚਾਦਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਹਿਰਾ ਘੱਤ ਕੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਕਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੱਤੇ ਮੱਥਾ ਥੀ ਟੇਕਣ ਲੱਗੇ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੰਤਰੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਚਾਦਰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ। ਉਸ ਚਾਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚਾਦਰ ਵੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ 'ਚਮਤਕਾਰੀ' ਚਾਦਰ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਚਮਤਕਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਮੈਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਪੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਰੰਗ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਮਕ ਦਾ ਇਸਤਿਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਨਮਕ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਜੀਭ ਨਾਲ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਿਲੂ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨਮਕ ਨੂੰ ਸਿਲੂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੁਪਕੇ ਰਿਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋ ਕੇ ਸੁਕਾਇਆ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਰਿਸਿਆ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਫਵਾਹਾਂ ਨਾ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਬਲਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

ਮਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੀ

ਮਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕਾਈ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਇਲਾਜ ਸਲਾਹ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਕੇਸ ਬਡਬਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ। ਹਰਦੇਵ ਤੇ ਪਰਮਵੇਦ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੁਢੀ ਮਾਈ ਦਿਖਦੀ ਹੈ, ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੰਦ ਦਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਿਵਿਆ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਓਪਰੀ ਕਸਰ ਹੈ। ਜਦਉਹ ਬਾਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੱਟ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਕੁੱਟ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।” ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕੇ ਕੂੜ-ਪ੍ਰੇਤ ਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੀ ਹੈ। ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਉਹੀ ਬੁੱਢੀ ਜਨਾਨੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਡਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਕੁੜੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੀ। ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੁੜੀ ਹੁਣ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ? ਮੈਂ ਰਹੇ ਸਨ।”

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਫਰਕ

ਗੁਰਮੀਤ ਚੱਕ ਬਖਤੂ

ਗੁਰਮੀਤ ਚੱਕ ਬਖਤੂ
ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭ ਏਕ...' ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਲਈ ਤੁਰਿਆ। ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਕੁਤਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਹੀ ਮਰ ਗਈ। ਉਸੇ ਰੰਗੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਹੋਟਲ ਦੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।

ਰਦਰਾਸ਼

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਮੌਰੀਆ

ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦਾ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫੈਸ਼ਨ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬੀਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਜੰਮ ਕੇ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕੀ?

ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
 ਭੂਖ ਦਰੱਖਤ ਬਨਾਰਸ ਅਤੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਂ 'ਇਲਾਕੋ ਕਾਰਪਸ ਗੈਨੀਟਸ' ਹੈ।
 ਰੁਦਰਾਸ਼ ਇਸਦਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਹੀ
 ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭੁਦਰਾਸ਼ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਹੈ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਔਖ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੁਦਰਾਸ਼ ਇੱਕ ਤੌਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕੀ ਮੁਖੀ ਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿੰਨੇ ਢਾਂਕ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹੀ ਮੁਖੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰੋਗ, ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗਾਹਕ ਫਸਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੁਸਖੇ : ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ ਕੀ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਣ ਲਵੋ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗਣੇਸ਼-ਲਕਛਮੀ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਣ। ਗਣੇਸ਼ ਲਕਛਮੀ ਮਾਲਾ ਯਾਨੀ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦੇ ਦੋ ਦਾਣੇ ਸੱਤ ਮੁਖੀ, ਇਕ ਦਾਣਾ ਅੱਠ ਮੁਖੀ ਧਾਰੇ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਗਣੇਸ਼ ਲਕਛਮੀ ਮਾਲਾ ਵਿਚ 13 ਮੁਖੀ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਮਿਲਾਓ, ਆਕਰਸ਼ਣ ਅਤੇ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਪਾਓ। ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੇਤਾ, ਵਿਕਰੇਤਾ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਵਿਚ 12 ਮੁਖੀ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਾਓ। 'ਸਰਸਵਤੀ ਪਾਵਰ' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਆਪ ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਮਨੋਰੋਗ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬਰੇਸਲੇਟ ਪਹਿਨੋ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਸ਼ਤਾਕ ਵੀ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬਰੈਸਲੇਟ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ 'ਗੁਣ' ਹਨ। ਇਹ ਦੁਖੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹਸੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਤਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਜ਼ੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬਰੈਸਲੇਟ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਇਸ ਨਾਲ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕੁਦਰਾਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਾਸਤੂ ਫੋਬੀਆ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵਾਸਤੂਬੰਧ ਕੁਦਰਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭਟਿਕ, ਯਾਨੀ ਇਹ ਵਾਸਤੂਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਕ ਹੈ। ਰਕਸ਼ਾ ਪੈਂਡੇਟ ਢੁਕਾਨਾ ਅਤੇ ਦਵਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲਪੇਟੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਸਖਾ ਹੈ। ਨਿਬੂ-ਮਿਰਚਾਂ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਰਕਸ਼ਾ ਪੈਂਡੇਟ ਲਟਕਾਓ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਾਓ। ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਦੋ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਉਣ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਹੈ। ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ, ਇਹ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਠੰਢੀ ਇਲਾਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਚੇ ਸ਼ਾਨਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਵਿੱਖਕੁਤਰਾ ਬਣ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰੋ।

ਰੁਦਰਾਸ਼ ਜਾਨੀ ਲੱਖ ਦੁਆ ਦੀ ਦਵਾਈ ਬਲਡਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਮਾਈਗਰੇਨ, ਅਲਸਰ, ਪਰੋਸਟੇਟ, ਰਿਪ੍ਰੋਡਕਟਿਵ ਡਿਸਆਰਡਰ, ਨਰਵਸ ਆਦਿ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਵਾਈ ਨਾ ਲਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਸਭਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਵਿਚ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ : ਹੁਣ ਜਰਾ ਰੁਦਰਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਖੋ : 5 ਮੁਖੀ ਰੁਦਰਾਸ 50 ਰੁਪਏ, 7 ਮੁਖੀ 400 ਰੁਪਏ, 2 ਮੁਖੀ 600 ਰੁਪਏ, 8 ਮੁਖੀ 1500 ਰੁਪਏ, 10 ਮੁਖੀ 1800 ਰੁਪਏ, 9 ਮੁਖੀ 2100 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 12 ਮੁਖੀ 4500 ਰੁਪਏ। ਕਿਉਂਕਿ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰੁਦਰਾਸ 5 ਮੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਦੋ ਅਤੇ ਸੱਤ ਮੁਖੀ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 121 ਮੁਖੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੁਦਰਾਸ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ 12 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਰੁਦਰਾਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਦੋਖੇ : ਸਵਸਥ ਮਾਲਾ 400 ਰੁਪਏ, ਸਰਸਵਤੀ ਪਾਵਰ 350 ਰੁਪਏ, ਗਣੇਸ਼ ਮਾਲਾ 900 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਮਾਲਾ 3900 ਰੁਪਏ। ਰੁਦਰਾਸ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਹਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਖੀ ਗੋਲ ਰੁਦਰਾਸ਼ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ

ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਡੀਓ ਐਕਟਿਵ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ 1934 ਨੂੰ ਸਾਹ ਵਾਲੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਸੋਜ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੈਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਲਾ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਪੈਂਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ 4 ਜੁਲਾਈ 1934 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਅੰਤਮ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਅਪਾਣੀ ਧੁਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਇਨਾਮਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਉਸ ਪੁੰਦ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿਉਕਲੀਅਰ ਫਿਜਿਕਸ ਵਿਚ ਮੈਰੀ ਦੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਬਹੁਤ ਹੱਸਮੁੱਖ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਸੁਭਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਇਹ ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੋੜੇ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਹਨ।” ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਇੱਕ ਨੇੜੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਦੂਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲਈ।” ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਤੀਸਰਾ’ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਬੋਲਿਆ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਹੈ।

ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਕ ਉਟਪਟਾਂਗ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਬੇਤੁਕੇਪਣ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਸਥਿਤੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਸਥਿਤੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਮਾਰਕਸ ਲੈਨਿਨ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ।

ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਇਕ ਨਵਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਇਸ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਇਸ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ “ਮਾਸਕੋ ਕਲਬ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਪਰ ਅਜੇਹੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਧਰਤੀ ਕਦੋਂ ਬਣੀ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ 1918 ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰੋ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰੋ।

ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜੇਹੇ ਅਭੁੱਲ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਰੂਸ ਦੀ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਕਾਰਲਮਾਰਕਸ ਦਾ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਖੁੰਗ ਕੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਧਰਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਤਰੀਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਟੁਕੜੀਆਂ ਲਾਲ ਫੌਜ, ਸਕੂਲ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਬਲਸ਼ਵਿਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਹੱਸਵਾਦ ਅਤੇ ਜਾਨ ਦੇਣ ਤਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਤੱਤਪਰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਸਵਰਗ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਵੁਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀ ਇਲਹਾਮ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਜੋ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਕਿ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪ ਨੇ ਰੱਬ ਜਾਂ ਜੀਸਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਮਹੱਤਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਉਪਮੱਤ ਜੋ ਉਪਨਿਸ਼ਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਦਵੈਤਾ ਵੇਦਾਂਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਮਕਾਰਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਉਪ ਫਿਰਕੇ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਖਲਾਕੀ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਰਚਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਵੈਤਾ ਵੇਦਾਂਤ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਭਰਮ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੇਦਾਂਤਕ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਣ ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਣਹੋਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਖਲਾਕੀ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਰਚਨਾਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ। ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਵੇਦਾਂਤ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਇਸ ਵੰਨਗੀ ਉਪਰ ਮਹਾਂਯਾਨ ਬੁਧਇਜ਼ਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰੰਪਰਕ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਵੈਤਾ ਵੇਦਾਂਤ ਬੁਧਇਜ਼ਮ ਦਾ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਸ ਨੁਕਤਾਨਜ਼ਰ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਾ ਆਸਤਿਤਵਵਾਦ ਵਜੋਂ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਰਾ, ਅਣਗਣਿਤ ਭਗਤੀ ਗੀਤਾਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਜਾਂ ਪਾਰਗਾਮੀ ਨੁਕਤਾਨਜ਼ਰ ਤੋਂ, ਅਦਵੈਤਾ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੇ ਮਹਾਂਰੱਬ ਜਾਂ ਅਦਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਭੀ, ਅਦਵੈਤਾਂ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀ ਮਹਾਂ ਆਸਤਿਤਤਾ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੀ ਆਸਤਿਤਤਾ ਵਿਚਲੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਵੈਤ ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਭਰਮ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਤਿਤਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਡੰਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਮਾਧਵ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਫਿਲਾਸਫਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਗਏ ਕਿ ਅਦਵੈਤਾ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਬ ਨੇ ਆਪ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ।

ਰੱਬ ਦੇ ਸੁਆਲ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਜੀਸ਼ਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਜਗ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਛੇਕੜਲੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਆਸਤਿਤਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਚੈਪੀਅਨ ਸਨ। ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ ਮੁਕਰਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾ ਸਾਹਿਤ ਵਾਤਸਾਇਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਪਦਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵਾਦੇਵਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਵਿਕਾਸ ਤੱਕ, ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਥੱਕੜ ਸਮਰਥ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਰੁਝਾਣ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਚੈਪੀਅਨ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸ. ਮੁਕਰਜੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰੰਪਰਕ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਤਨ ਖਿਆਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਆਸਤਿਕਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਰਿਆਇਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਉਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਕੜਲੇ ਨਿਆਏਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਆਸਤਿਕੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਫਿਲਸਫੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਆਸਤਿਕਤਾ ਇਕ ਕਾਢ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਖੁਲੀ ਬਗਾਵਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕਰਜੀ ਨਿਆਏ ਸੂਤਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੱਬ ਦੀ ਅਜੀਬ ਅਣਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਫਿਲਸਫੀ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਲਈ ਵੱਚਨਬਧ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਚੇਤਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫਿਲਸਫੀ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੀ ਸੰਭਵ ਅਪ੍ਰਸੰਵਗਤਾ ਤਕ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੁਕਰਜੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ, “ਇਹ ਅੰਚਭੇਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਇਕਲੀ ਰੂਹਾਨੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਇਕ ਪਰਮਰੂਪ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਆਏ ਸੂਤਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਮੀਮਾਂਸਕਾਂ ਨਾਲ ਅਨੰਤ ਬਹਿਸ ਚਲੀ। ਮੀਮਾਂਸਕਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਵੇਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਗਰਲੇ ਨਿਆਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿਤੀ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਕਾਫੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਦੈਵੀ ਲਿਖਤ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਇਸ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਲਿਖਤਾਂ ਚ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਨਿਆਏ ਸੂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਆਯੂਰਵੇਦਕ ਲੇਖਾਂ ਤੱਕ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਈ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉੱਚੀ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਏ। ਮੁਕਰਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਿਰਣੇਦਿ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਚ ਪੱਕੇ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਸਕੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸੂਤਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਚ ਪੱਕੇ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਨਿਆਏ ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਈ ਥਾਂ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਝੁਕਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੰਗ ਰਚਨਾ

ਸਾਡੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਣਗਿਣਤ ਨਿਰਜੀਵ ਜਾਂ ਜੀਵੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 92 ਤੱਤ ਹੀ ਮੂਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ 92 ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਤਰਾ, ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰਾਂ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਤੇ ਲੱਕਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਯੋਗਿਕ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪਦਾਰਥਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਪੌਦੇ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਚ ਜੀਵਤ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚੋਂ 92 ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 25 ਤੱਕ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ 4 ਕਾਰਬਨ, ਆਕਸੀਜਨ, ਹਾਈਡਰੋਜਨ, ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜਾਨਦਾਰ ਹੋਂਦ ਦਾ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਣਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਰਬਨੀ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨੀ। ਕਾਰਬਨੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਬਨ ਤੱਤ ਦਾ ਲਾਜਜਮੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਬਨੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਚਾਹੇ ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਚਰਬੀ, ਗਲੂਕੋਜ਼, ਯੂਰੀਆ, ਨਿਊਕਲੀ ਤੇਜ਼ਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਬਨੀ ਪਦਾਰਥ ਸਾਇੰਸ ਵਲੋਂ ਛਾਣੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਰਬਨੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਰਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਕਾਰਬਨੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੰਮਾਂ ਸਮਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ 1828 ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਯੂਰੀਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ‘ਰੱਬ’ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਿਬ ਵਿਚ ਪਾੜ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਗਿਆਸਾ

7- ਵਾਲ ਨਿਰਜੀਵ ਹਨ ਜਾਂ ਸਜੀਵ.

- ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਤਾਂ ਸਜੀਵ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖੁਰਾਕ ਲੈਕੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਵਾਲ ਨਿਰਜੀਵ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ । ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਹੁ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸਜੀਵ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਿਰਜੀਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

? 'ਸਿਆਣੇ' ਸਾਰੀ ਗਤ ਸਿਰ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰ ਜਾਂ ਗਰਦਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੁਖਦੀਆਂ ਜਦ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਸਿਰ ਘੁਮਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਉਹ ਚੇਤ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਨਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਕਾਵਟ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਰ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਘੁਮਾਉਣ ਦਾ ਘੋਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥੋੜੀ ਗਤੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਂਟ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਅਤੇ ਪੈਂਟੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਲੜਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕ ਰੋਲ ਹੈ ?

ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਣ ਸਾਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੈਲਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੈਲਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ 23 ਜੋੜੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 22 ਜੋੜੇ ਸਾਧਾਰਣ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਲਿੰਗਕ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਜੋੜੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੁਣ ਸੂਤਰ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮਾਤਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਿੰਗਕ ਗੁਣ ਸੂਤਰ ਦੇ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸ ਅਤੇ ਵਾਈ ਕਰੋਮੋਸੋਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਸ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਾਈ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਲਿੰਗਕ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਇਹ ਐਕਸ ਅਤੇ ਵਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਨ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਜਦ ਸ਼ੁਕਰਾਣੀ ਅਤੇ ਬੀਜ ਅੰਡ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣ ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜ ਅੰਡ ਬਣਦੇ ਸਮੇਂ ਆਂਧਿਆਂ ਵਿਚ ਐਕਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੈਕਸ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰਾਣੂ ਬਣਦੇ ਸਮੇਂ ਆਂਧਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਜ ਅੰਡ ਬਣਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਐਕਸ ਵਾਈ ਕਿਸਮ ਦੇ। ਸੋ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਜ ਅੰਡ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਕਰਾਣੂ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮ ਐਕਸ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਈ। ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਲੜਕਾ। ਸੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸ਼ੁਕਰਾਣੂ ਦੇ ਬੀਜ ਅੰਡ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਸੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਜਾਂ ਲੜਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਲਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਇਸ਼ਾਮ ਦੇ ਕ੍ਰੋਮੋਸੋਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਂਸ ਅੱਧੋਂ ਅੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧਾਂ ਸ਼ੰਤਾਂ ਜਾਂ ਨੀਮ ਹਕੀਮਾਂ ਮਗਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋੜ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਧੀ ਜਾਂ ਪੁੱਤ ਹੋਣ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਜਿਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ

ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਅੱਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਅਧੌਤੀ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਮਸੰਦ ਸ਼ੰਕਰਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਫੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਅਜੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਮੀਡੀਆ ਰਾਮ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਰਸਾਉਣ 'ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਚੇਤਨਾ ਵਰਾ 2004 ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਦਮਦਾਰ ਸੀ। ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੇਬੇਕ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਚੰਗੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਾਲਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਰੇਕ ਹੀ ਪਾਠਕ 'ਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਣਜੀਤ ਸ਼ਨੇਰ, ਸੰਗਰੂਰ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ ਪੱਤੇ ਤੇ ਛਪੀ ਤਸਵੀਰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪਰੋਟੇ ਲਾਹੜੇ ਹਰੀਕਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਰੂਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਡੇਰੇ ਦੀ ਗਾਥਾ ਪੜ੍ਹੀ ਠੀਕ ਲੱਗੀ। ਭਬੂਤੀ ਦਾ ਰਹੱਸ, ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਆਪਕ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਾਰੇ ਛਾਪਿਆ ਕਰੇ।

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠੱਟਾ ਨਵਾਂ (ਕਪੂਰਥਲਾ)

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦਾ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਬਾਬਤ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਰਾਚਰਨੀ
ਜੈਇਦਰ ਸਰਸਵਤੀ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਂ ਹਸਲੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਘੱਟ ਹੀ
ਹੋਈ। ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬੁਰੂਨੋ ਅਤੇ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ।
ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੀਰ, ਬੀਰ ਖੁਰਦ (ਮਾਨਸਾ)

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੀਰ, ਬੀਰ ਖੁਰਦ (ਮਾਨਸਾ)

ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਅੱਕ ਵੇਸੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੰਡਿਆਣੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਾਮ ਜਾਂ ਗਵਣ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਬਹੁਨੇ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਦੇ ਚਹਲੇ ਕੁਕਰਮ ਅਤੇ ਪੰਥਾਂ ਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਮਾਰ ਰਹੀ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਰਸਵਤੀ ਕਾਂਡ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ।

ਜਸਪਾਲ ਮਾਜਰੀ ਠੇਕਦਾਰਾਂ (ਰੋਪੜ)

ਪ੍ਰੋ. ਬੁਭ ਪੇਮ ਦਾ 'ਸਮਾਜਿਕ ਗੈਰਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ' ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਏ।

ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਹੰਡਿਆਇਆ ਬਡਸੀਕਰੀ

ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ 2005 ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਸ਼ੀਨ ਦਾ ਜਨਵਰੀ-ਫ਼ਰਵਰੀ ਅੰਕ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੇਜ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਕੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਲੀਲਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੇਜ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਆਰਟੀਕਲ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਰੂਹ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਸਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਨੈਥ ਬੀਰ, ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਟਨੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਨਵਰੀ 05 ਅੰਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਸਿਆਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ ਤੇ ਜੈ ਇੰਦਰ ਸਰਸਵਤੀ ਕਾਂਚੀ ਮੈਂਠ ਦੇ ਮਹੰਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਫੌਟੋ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਧਰਮ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨੀ ਫਿਰਦੇ ਕਾਲੇ ਭੇਡੂਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਹ ਬੋਧੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅੰਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮੋਟਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸੰਨ 2005 ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਕਿਆ ਕਹਿਣੇ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਖੋਜੀ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਚਿਤਰ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਤੀਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਤੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਚੁੱਪੇ ਕਲਾਂ (ਬਠਿੰਡਾ)

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਦਮਾਗ ਸਾਫ਼ ਰੱਖੋ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਝ ਵੀ ਤਿੜਕਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਰਾਜੀ-ਬਾਜੀ, ਇਝ ਬਣਿਆ ਤੇ ਉਜੜਿਆ ਸੀ ਉਹ ਡੇਰਾ, ਪਿੰਡ ਸਲੇਮਪੁਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਨਿੱਮ ਦੇ ਟਪਕਦੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਕਿਹੜਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਵਧੀਆ ਸਨ। ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੇਖ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਾਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦਾ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ-ਪੱਧਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਨਾਸਤਿਕ ਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦੇਣੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ 'ਜੇ ਰੱਬ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਕਿਉਂ' ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੰਦਰੀ ਭੂਵਾਨ ਸੁਨਾਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ, 2 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜੀ ਦੀ ਚਾਲੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਸਦਕਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੌਤਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਰੱਬ ਦਿਆਲੂ ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਕਿਉਂ? ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨੇ ਧੀ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੇਸ ਬਾਬਾ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਲੁੱਟ, ਪਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਆਦਿ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਵੀ ਮਨਾਈ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ 45 ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਾਂ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੀ ਹੈ?

ਮੈਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਹੱਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ ਯੁਗ ਵਿਚ ਵੀ ਪਖੰਡੀਆਂ ਸਾਧੂਆਂ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਾ ਅੰਕ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸੀ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਤਿਲਕਣ, ਜੇ ਰੱਬ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਕਿਉਂ, ਜੋਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਕਹਿਰ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੱਬਵਾਦ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੇਪਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਅੰਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਹਰ ਵਾਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪੇਜ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਵੀ ਛਾਪਿਆ ਕਰੋ।

ਅਸੀਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗਿਸ਼ੀ ਦਾ ਲੇਖ 'ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ' ਅਤੇ 'ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਿਦਿਆ ਦੀ ਜਥਾਨੀ' ਅਤੇ 'ਇਸ ਬਣਿਆ ਤੇ ਉਜੜਿਆ ਸੀ ਉਹ ਡੇਰਾ' ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਇੰਜ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਰਾਜੀ-ਬਾਜੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਸਲੇਮਪੁਰ ਦੀ ਨਿੱਮ ਦੇ ਟਪਕਦੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਛਾਪਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦਾ ਮਾਣ

ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਲੋਵਾਲ (ਪਟਿਆਲਾ)

ਮੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਪਿੰਡ ਸੈਦੋਵਾਲ ਖੁਰਦ, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਰੋਜ਼ਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪ ਵਲੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਮਹਾਨ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਹ ਅੰਕ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਚੋਰੀ, ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੇ। ਹੋਰ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦਾ ਲੇਖ 'ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਰੂਹ' ਪੜ੍ਹਿਆ। ਮੈਂ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕਈ ਬਾਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ

ਹੱਡੀ ਬੀਤੀ

ਮੈਂ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਜੈਤਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬਲਾਕ ਮਾਹਿਲ ਪੁਰ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ +2 ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਰ ਵਾਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਚ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸਾਧੂ-ਸੰਤ' ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਵੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੂੰ, ਜਾਦੂ, ਟੂਟੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੱਖਰੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਪਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੋਲਿਆਂ ਕੱਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ। ਇੰਜ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਮੰਮੀ ਅਤੇ ਪਾਪਾ ਸਹਿਮ ਗਏ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵਗੇਰਾ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚੂਹਾ ਆਦਿ ਹੋਵੇ, ਉਸਦਾ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਬਿਆਂ, ਚੋਲਿਆਂ ਕੱਲ ਜਾਂਦੇ ਆਪਣਾ ਟਾਇਮ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਜੈਤਪੁਰ

ਭਾਰਵਿਨ ਅਤੇ ਚਰਚ

30 ਜੂਨ 1807 ਦੇ ਦਿਨ ਐਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਿਊਜ਼ਿਅਮ ਨੇੜੇ ਬੜੀ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਸੀ। ਸਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੱਘੀਆਂ ਆ ਕੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਰੁਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਉੱਤਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵੀ ਉਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਵੱਡੇ ਪਾਦਰੀ ਬਿਸ਼ਪ ਵਿਲਬਰ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਇਕਾਈ ਮੱਤ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰਵਿਨ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਉਰੀਜਨ ਆਫ ਸਪੀਸ਼ਿਡ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਵਿਨ ਨੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਵਿਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ. ਹਕਸਲੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਚੀਰਫਾੜ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡਾ ਪਾਦਰੀ ਵੀ ਇੰਝ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਬੋਲੇ ਸਭ ਨੇ ਭਾਰਵਿਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਠੀਕ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ।

18 ਅਪ੍ਰੈਲ 2005 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (FIRA) ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਧਰਨੇ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ

If undelivered please return to :

Tarksheel

Tarksheel Bhawan, Tarksheel Chowk,
Sanghera Bye Pass,
BARNALA-148101

BOOK POST
(Printed Matter)

TO _____
